

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om den samlade strategin för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (ANDT-politiken) 2016–2020 till handlingarna. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. förnyad ANDT-strategi, solidarisk och restriktiv alkoholpolitik, ett narkotikafritt samhälle, ett rökfritt Sverige 2025, distanshandel med alkohol, familjeklassning av narkotika, alkoholreklam, elektroniska cigaretter, sprututbyte, läkemedelsassisterad behandling, narkotikamissbruk och dödlighet samt WHO:s ramkonvention om tobakskontroll.

I betänkandet finns 24 reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2015/16:86 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020.

Cirka 20 yrkanden i följdmotioner.

Cirka 120 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2014/15 och 2015/16.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	9
Ärendet och dess beredning.....	9
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	9
Utskottets överväganden.....	11
Perspektiv som ska genomsyra ANDT-arbetet.....	11
Mål och insatsområden.....	16
Mål 1 Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel, och tobak ska minska.....	18
Mål 2 Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.....	23
Mål 3 Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.....	30
Mål 4 Kvinnor och män samt pojkar och flickor med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.....	31
Mål 5 Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.....	36
Mål 6 En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt.....	41
Utveckling av en organisation för genomförande.....	44
Övrigt.....	47
ANDT-motioner - förenklad beredning.....	51
Regeringens skrivelse.....	51
Reservationer.....	53
1. Förnyad ANDT-strategi m.m., punkt 1 (M).....	53
2. Förnyad ANDT-strategi m.m., punkt 1 (SD).....	53
3. Spel- och läkemedelsberoende inom ANDT-strategin, punkt 2 (SD).....	54
4. Spel- och läkemedelsberoende inom ANDT-strategin, punkt 2 (L).....	54
5. Solidarisk och restriktiv alkoholpolitik, punkt 3 (KD).....	55
6. Ett narkotikafritt samhälle m.m., punkt 4 (KD).....	56
7. Målstrukturen, punkt 6 (L).....	56
8. Distanshandel med alkohol, punkt 7 (L).....	57
9. Familjeklassning av narkotika m.m., punkt 9 (M).....	58
10. Förebyggande ANDT-arbete, punkt 10 (M).....	59
11. Elektroniska cigaretter, punkt 12 (L).....	59
12. Passiv rökning, punkt 13 (KD).....	60
13. Cannabis och dess risker, punkt 14 (L).....	60
14. Restriktiv och normgivande narkotikalagstiftning m.m., punkt 15 (M, SD).....	61
15. Motverka alkoholskador hos åsrika kvinnor, punkt 16 (L).....	62
16. Väntetider m.m., punkt 17 (C, L).....	62
17. Sprututbyte, punkt 18 (C, V, L).....	63
18. Läkemedelsassisterad behandling m.m., punkt 19 (C, V, L).....	63

19. Förebyggande arbete när det gäller gravida kvinnor, punkt 20 (SD)....	64
20. Narkotikamissbruk och dödlighet, punkt 21 (SD)	65
21. Narkotikamissbruk och dödlighet, punkt 21 (V)	65
22. WHO:s ramkonvention om tobakskontroll, punkt 23 (C, L)	66
23. Folkhälsomyndighetens roll, punkt 24 (L)	66
24. Kontroll av utskrivning av narkotiska preparat, punkt 27 (M)	67
Särskilda yttranden	68
1. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (S)	68
2. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (M).....	68
3. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (SD)	68
4. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (MP).....	68
5. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (C).....	69
6. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (V)	69
7. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (L).....	69
8. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (KD).....	69
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	70
Skrivelsen	70
Följdmotionerna	70
Motion från allmänna motionstiden 2014/15	71
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	71
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som föreslås behandlas förenklat	85

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Perspektiv som ska genomsyra ANDT-arbetet

1. Förnyad ANDT-strategi m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2485 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 1 och

2015/16:3327 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (SD)

2. Spel- och läkemedelsberoende inom ANDT-strategin

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1504 av Barbro Westerholm m.fl. (FP) yrkande 6 och

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 12 och 13.

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (L)

3. Solidarisk och restriktiv alkoholpolitik

Riksdagen avslår motion

2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 61.

Reservation 5 (KD)

4. Ett narkotikafritt samhälle m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 63 och

2015/16:2868 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 3.

Reservation 6 (KD)

5. Ett rökfritt Sverige 2025

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:817 av Lena Hallengren (S) och

2015/16:1605 av Stefan Nilsson och Barbro Westerholm (MP, FP).

Mål och insatsområden

6. Målstrukturen

Riksdagen avslår motion

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 1 och 2.

Reservation 7 (L)

Mål 1 Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska

7. Distanshandel med alkohol

Riksdagen avslår motion

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 7.

Reservation 8 (L)

8. Alkoholförtäring vid sportarrangemang

Riksdagen avslår motion

2015/16:2022 av Angelika Bengtsson (SD) yrkandena 1 och 2.

9. Familjeklassning av narkotika m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:830 av Hanna Westerén m.fl. (S) och

2015/16:2485 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkandena 2, 6 och 7.

Reservation 9 (M)

Mål 2 Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska

10. Förebyggande ANDT-arbete

Riksdagen avslår motion

2015/16:2485 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkandena 3, 5, 9 och 10.

Reservation 10 (M)

11. Alkoholreklam

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:561 av Per Lodenius (C) delyrkande 1,

2015/16:595 av Anna Wallentheim (S),

2015/16:1505 av Thomas Strand m.fl. (S) yrkande 2 och

2015/16:2285 av Larry Söder (KD).

12. Elektroniska cigaretter

Riksdagen avslår motion

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 11.

Reservation 11 (L)

13. Passiv rökning

Riksdagen avslår motion

2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 62.

Reservation 12 (KD)

14. Cannabis och dess risker

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1504 av Barbro Westerholm m.fl. (FP) yrkande 5,

2015/16:1534 av Anders Hansson (M) och

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 10.

Reservation 13 (L)

15. Restriktiv och normgivande narkotikalagstiftning m.m.

Riksdagen avslår motion

2015/16:2306 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkandena 1 och 10.

Reservation 14 (M, SD)

Mål 3 Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska

16. Motverka alkoholskador hos årsrika kvinnor

Riksdagen avslår motion

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 6.

Reservation 15 (L)

Mål 4 Kvinnor och män samt pojkar och flickor med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet

17. Väntetider m.m.

Riksdagen avslår motion

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 4 och 5.

Reservation 16 (C, L)

18. Sprututbyte

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:375 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 9,

2015/16:2430 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 4.2 och

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 9.

Reservation 17 (C, V, L)

19. Läkemedelsassisterad behandling m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:375 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 11,

2015/16:2430 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkandena 5 och 6 samt

2015/16:3325 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 18 (C, V, L)

Mål 5 Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska

20. Förebyggande arbete när det gäller gravida kvinnor

Riksdagen avslår motion

2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6.

Reservation 19 (SD)

21. Narkotikamissbruk och dödlighet

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:375 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 13,

2015/16:568 av Hillevi Larsson (S),

2015/16:3325 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1 och

2015/16:3327 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 20 (SD)

Reservation 21 (V)

Mål 6 En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt

22. Alkoholreklam i förhållande till EU

Riksdagen avslår motion

2015/16:1195 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkande 2.

23. WHO:s ramkonvention om tobakskontroll

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1504 av Barbro Westerholm m.fl. (FP) yrkande 4 och

2015/16:2395 av Anders W Jonsson m.fl. (C).

Reservation 22 (C, L)

Utveckling av en organisation för genomförande

24. Folkhälsomyndighetens roll

Riksdagen avslår motion

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 3.

Reservation 23 (L)

Övrigt

25. Systembolagets verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:181 av Betty Malmberg (M) yrkande 2 och

2015/16:749 av Amineh Kakabaveh och Jan Lindholm (V, MP)
yrkandena 1–8.

26. Provmakning, servering och öppettider

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:731 av Niclas Malmberg (MP) och

2015/16:773 av Maria Malmer Stenergard och Åsa Coenraads (båda M)
yrkande 2.

27. Kontroll av utskrivning av narkotiska preparat

Riksdagen avslår motion

2015/16:2306 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 9.

Reservation 24 (M)

*ANDT-motioner - förenklad beredning***28. ANDT-motioner - förenklad beredning**

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

*Regeringens skrivelse***29. Regeringens skrivelse**

Riksdagen lägger skrivelse 2015/16:86 till handlingarna.

Stockholm den 9 juni 2016

På socialutskottets vägnar

Emma Henriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Henriksson (KD), Anna-Lena Sörenson (S), Cecilia Widegren (M), Lennart Axelsson (S), Margareta B Kjellin (M), Catharina Bråkenhielm (S), Per Ramhorn (SD), Amir Adan (M), Mikael Dahlqvist (S), Anders W Jonsson (C), Jan Lindholm (MP), Kristina Nilsson (S), Barbro Westerholm (L), Karin Rågsjö (V), Hans Hoff (S), Sofia Fölster (M) och Christina Östberg (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2015/16:86 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020, ca 20 följd motionsyrkanden och ca 120 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2014/15 och 2015/16 på området ANDT (alkohol, narkotika, dopning och tobak). En förteckning över motionsyrkandena finns i bilaga 1. Av motionsyrkandena föreslås ca 70 stycken bli föremål för förenklad behandling (se bilaga 2).

Vid ett sammanträde den 17 maj 2016 informerade statsrådet Gabriel Wikström utskottet om den nya ANDT-strategin.

Folkpartiet liberalerna (FP) bytte under hösten 2015 namn till Liberalerna (L).

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för en förnyad men fortsatt samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (ANDT-politiken). Skrivelsen inleds med en redogörelse av resultaten från strategiperioden 2011–2015 följt av mål och inriktning för samhällets insatser under åren 2016–2020. I skrivelsen beskrivs även organisationen för genomförande av strategin, liksom hur insatserna ska samordnas och följas upp. För att främja långsiktighet och kontinuitet anser regeringen att det övergripande målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken ska ligga fast. Regeringens avsikt är att ett nationellt råd för ANDT-frågor ska finnas även för strategiperioden 2016–2020. I rådet bör de berörda myndigheterna och Sveriges Kommuner och Landsting ingå, liksom forskare och representanter från civilsamhällets organisationer.

Det finns enligt regeringen skäl att ta nya steg inom ANDT-politiken för att öka engagemanget och aktiviteten inom området och för att bidra till regeringens mål om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. För att uppnå regeringens ambition måste både jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet tydliggöras och genomsyra ANDT-arbetet på alla nivåer. Insatser för att skydda barn och unga mot eget och andras skadliga bruk utgör grunden för det hälsofrämjande och förebyggande ANDT-arbetet på alla nivåer. En utgångspunkt för det fortsatta arbetet är att ta till vara de erfarenheter och den kunskap som genererades under den förra strategiperioden.

En stor del av det praktiska ANDT-förebyggande arbetet utförs av kommuner, landsting och det civila samhället. För att stödja det lokala arbetet och engagemanget spelar den nationella och regionala nivån stor roll.

Folkhälsomyndigheten är en huvudaktör på den nationella arenan och bör få en starkare och tydligare roll i att stödja genomförandet av ANDT-strategin. En väl fungerande samordning mellan olika näraliggande områden som rör prevention, folkhälsa och sociala välfärdsfrågor eftersträvas.

Utskottets överväganden

Perspektiv som ska genomsyra ANDT-arbetet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att ta fram en utvecklad ANDT-strategi, om att arbete mot spelberoende och läkemedelsberoende ska omfattas av strategin, om en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik, om ett narkotikafritt samhälle, samt om ett rökfritt Sverige 2025.

Jämför reservationerna 1 (M), 2 (SD), 3 (SD), 4 (L), 5 (KD) och 6 (KD).

Skrivelsen

Regeringen bedömer att det finns skäl att ta nya steg inom ANDT-politiken för att öka engagemanget och aktiviteten inom området och bidra till regeringens mål om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. För att uppnå regeringens ambition måste både jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet tydliggöras och genomsyra ANDT-arbetet på alla nivåer. Insatser för att skydda barn och unga mot eget och andras skadliga bruk utgör grunden för det hälsofrämjande och förebyggande ANDT-arbetet.

Det övergripande målet för ANDT-politiken är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk. Den svenska ANDT-politiken omfattar således såväl lagliga som olagliga substanser. Det innebär att förutsättningar och mål skiljer sig åt för respektive substans. En gemensam utgångspunkt för den fortsatta utformningen av hela ANDT-politiken är rätten för var och en att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa. ANDT-politiken är en del av välfärden och vilar på en solidarisk grund.

En annan viktig utgångspunkt är enligt regeringen att insatser ska vila på kunskap. Politiken kan därför inte vara statisk utan behöver ständigt ses över och förnyas utifrån den kunskap som finns vid en given tidpunkt. En bred och öppen samhällsdebatt är grundläggande för utformningen av och legitimiteten i politiken.

Regeringen framhåller att ANDT-politiken inom respektive substans utgår från olika förutsättningar och mål men vägleds av samma grundprinciper. Av detta följer att det finns ett värde av en samlad nationell strategi för alkohol, narkotika, dopning och tobak. När det gäller narkotika, dopning och tobak är målet att minska allt bruk. Detta avspeglas i formuleringen av det övergripande målet för ANDT-politiken som innebär ett samhälle fritt från narkotika och dopning liksom ett minskat tobaksbruk. Gemensamt är att dessa substanser riskerar att leda till negativa hälsokonsekvenser, och för narkotika och dopning

handlar det också om att motverka brottslighet eftersom dessa substanser är olagliga att hantera och att bruka om det inte är för medicinskt eller vetenskapligt ändamål. Till skillnad från narkotika och dopningspreparat är tobak en laglig produkt. De stora hälsoriskerna med bruk av tobaksprodukter och framför allt tobaksrökning innebär emellertid att tobak och bruk av tobak är föremål för en strikt reglering. Rökningen har stadigt minskat, vilket bidrar till att det i samhället finns en vilja att fler miljöer ska vara rökfria. Regeringen vill se ett fortsatt minskat tobaksbruk där rökningen ska vara starkt reducerad och inte längre utgöra ett dominerande folkhälsoproblem. Regeringen ställer sig därför bakom målet om att nå ett rökfritt Sverige till 2025, som drivs av ett antal organisationer som arbetar tobaksförebyggande.

Även alkoholkonsumtion kan leda till negativa hälsokonsekvenser. Det handlar inte bara om risken att utveckla ett missbruk eller beroende utan också om olika medicinska skador liksom negativa konsekvenser för personer i omgivningen, inte minst barn och unga. Till skillnad från de andra substanserna är alkohol accepterat som en del av vår kultur, och därför tar det övergripande målet fasta just på att minska de medicinska och sociala skadorna orsakade av alkohol.

Jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv

Regeringen bedömer att både jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet systematiskt bör beaktas i såväl genomförandet som uppföljningen av ANDT-strategin. Det är enligt regeringen angeläget att hälsofrämjande och förebyggande ANDT-insatser inriktas på att åtgärda skillnader mellan kvinnor och män och svarar mot könsbaserade individuella eller gruppvisa särskilda behov och förutsättningar samt tar hänsyn till andra socioekonomiska eller demografiska skillnader när det gäller ANDT-konsumtion eller skadlighet till följd av ANDT. För att stödja ett sådant arbete behöver indikatorsystemet utvecklas, dels så att all statistik är könsuppdelad, dels så att det stöder uppföljningen av utvecklingen i olika socioekonomiska och demografiska grupper.

En kommission för jämlik hälsa

Våren 2015 inrättades en kommission för jämlik hälsa. Kommissionen har i uppdrag att lämna förslag som kan bidra till att hälsoklyftorna i samhället minskar. Kommissionens huvudsakliga fokus är hälsoskillnader mellan olika socioekonomiska grupper i samhället. Till grund för kommissionens uppdrag ligger regeringens mål om att de påverkbara hälsoklyftorna ska slutas inom en generation. Kommissionens förslag ska förhålla sig till det strategiska arbetet för en hållbar utveckling – i såväl ekologiskt och ekonomiskt som socialt hänseende. Hälsoskillnader mellan könen ska genomgående uppmärksammas i kommissionens arbete. Även andra hälsoskillnader i samhället ska beaktas, t.ex. mellan personer med funktionsnedsättning, hbtq-personer, personer med utländsk bakgrund, personer som tillhör nationella minoriteter, det samiska

folket och den övriga befolkningen. Hälsans fördelning baserat på olika åldersgrupper ska även beaktas. Kommissionen ska regelbundet presentera förslag och andra resultat av sitt arbete. Arbetet ska slutredovisas senast den 31 maj 2017.

Barn- och ungdomsperspektiv

Att särskilt lyfta fram barn- och ungdomsperspektivet i ANDT-arbetet ligger enligt skrivelsen väl i linje med den långa tradition som finns i Sverige när det gäller en samlad syn på barns och ungdomars hälsa. Barn i Sverige, oavsett kön, växer upp i olika sociala och kulturella miljöer som skiljer sig åt i fråga om attityder till t.ex. ANDT och värdegrunder som t.ex. könsroller. Det skapar olika erfarenheter och fritidsintressen m.m. Behov och förutsättningar skiljer sig åt både mellan individer och mellan grupper. Det är därför enligt regeringen viktigt att i det ANDT-arbete som riktas till barn och ungdomar beakta kön, ålder, socioekonomisk tillhörighet och boendeort eftersom dessa faktorer har avgörande betydelse för om förebyggande insatser ska få effekt eller inte.

Regeringen anför vidare att samhällets olika insatser har stor betydelse för barns utveckling och välbefinnande. Eftersom det finns möjligheter att förutsäga vilka barn och ungdomar som kan komma att fara illa innebär det en fördel att ge förebyggande insatser, vilket även kan inkludera att stödja föräldrar i föräldraskapet.

Ensamkommande barn som kommer till Sverige för att ansöka om asyl

Gruppen ensamkommande barn har ökat kraftigt under senare år. Majoriteten är pojkar, och en stor andel är i de äldre tonåren vid ankomst även om de yngre åldersgrupperna ökat något under senare tid. Eftersom dessa barn inte har sina föräldrar med sig till Sverige har samhället ett extra ansvar för stöd och omsorg för dem. Den utsatthet det kan innebära att komma till Sverige utan nära anhöriga, i kombination med de upplevelser barnen kan ha bakom sig, kan enligt regeringen innebära en extra risk för att hamna i utsatta situationer som exempelvis människohandel, kriminalitet eller kontakt med alkohol och droger. Regeringen bedömer att den gruppen bör ägnas extra uppmärksamhet för preventiva insatser.

Motionerna

Förnyad ANDT-strategi m.m.

I motion 2015/16:2485 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att under denna valperiod ta fram en utvecklad förnyad ANDT-strategi samt strategier för genomförande.

I motion 2015/16:3327 av Per Ramhorn m.fl. (SD) föreslås i yrkande 3 ett tillkännagivande om att ta med den ökande invandringen och dessa personers ANDT-relaterade problematik som en ny dimension i strategin.

Spel- och läkemedelsberoende i ANDT-strategin

I motion 2015/16:1504 av Barbro Westerholm m.fl. (FP) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att inkludera spelberoende i ANDT-strategin. Ett likalydande förslag finns i motion 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 12.

I motion 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) föreslås i yrkande 13 ett tillkännagivande om att arbete mot läkemedelsberoende bör inkluderas i ANDT-strategin.

Solidarisk och restriktiv alkoholpolitik

I motion 2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 61 föreslås ett tillkännagivande om en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik.

Narkotikafritt samhälle m.m.

I motion 2015/16:2868 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att tillsätta en kommitté med uppdrag att utreda och se över den nuvarande narkotikapolitiken.

I motion 2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 63 föreslås ett tillkännagivande om ett narkotikafritt samhälle.

Ett rökfritt Sverige 2025

I motion 2015/16:1605 av Stefan Nilsson och Barbro Westerholm (MP, FP) föreslås ett tillkännagivande om åtgärder för att minska rökningen och nå målet ett rökfritt Sverige 2025. Ett liknande yrkande finns i motion 2015/16:817 av Lena Hallengren (S).

Tidigare behandling

Ett motionsyrkande om att jämställa spelmissbruk med missbruk av alkohol, narkotika och tobak avstyrktes av utskottet i betänkande 2014/15:SoU10 med hänvisning till en pågående utredning inom Socialdepartementet, och riksdagen följde utskottet.

Ett motionsyrkande om att ANDT-strategin bör omfatta även läkemedelsberoende avstyrktes av utskottet i betänkande 2010/11:SoU8, med motiveringen att strategins omfattning och inriktning är väl avvägd. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet behandlade motionsyrkanden om ett tobaksfritt Sverige i betänkande 2014/15:SoU6. Utskottet noterade med tillfredsställelse att regeringen ställer sig positiv till initiativet om ett rökfritt Sverige 2025 med innebörden att rökningen då ska vara starkt reducerad och inte längre utgöra ett dominerande folkhälsoproblem. Utskottet ansåg att riksdagen bör avvakta

resultatet av det pågående arbetet och avstyrkte motionsyrkandena (s. 45). Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens ANDT-strategi. Utskottet delar regeringens bedömning att preventiva insatser på befolkningsnivå behöver kompletteras med riktade insatser för personer i en socialt utsatt situation och att ett effektivt förebyggande ANDT-arbete ska beakta, kön, ålder, socioekonomiska och demografiska faktorer. Som regeringen anför är en utgångspunkt att var och en har rätt att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa och att ANDT-politiken är en del av välfärden och vilar på en solidarisk grund. Politiken ska också bidra till regeringens mål om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation, och jämlikhet och jämställdhet ska systematiskt beaktas i genomförande och uppföljning. Insatserna ska vila på kunskap – politiken är inte statisk utan behöver ständigt ses över och utvecklas.

ANDT-politiken för respektive substans utgår från olika förutsättningar och mål men vägleds av samma grundprinciper, och därmed finns enligt utskottet ett värde i en samlad nationell ANDT-strategi. När det gäller narkotika, dopning och tobak är målet att minska allt bruk. Detta avspeglas i formuleringen av det övergripande målet för ANDT-politiken som innebär ett samhälle fritt från narkotika och dopning liksom ett minskat tobaksbruk. Alkohol är accepterat som en del av vår kultur och därför är det övergripande målet att minska de medicinska och sociala skadorna som orsakas av alkohol. Utskottet anser att ANDT-strategins omfattning och inriktning är väl avvägd och avstyrker motionerna 2015/16:2485 (M) yrkande 1 och 2015/16:3327 (SD) yrkande 3.

Utskottet anser inte att någon åtgärd från riksdagen är nödvändig med anledning av motionerna 2015/16:1504 (FP) yrkande 6 och 2015/16:3328 (L) yrkandena 12 och 13 om att spelberoende och läkemedelsberoende bör inkluderas i ANDT-strategin. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet instämmer i uppfattningen om behovet av en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik och ett narkotikafritt samhälle som framförs i motion 2015/16:2568 (KD) yrkandena 61 och 63. Någon åtgärd från riksdagen behövs inte med anledning av motionsyrkandena, varför utskottet avstyrker dem.

Utskottet delar inte åsikten att det behövs en kommitté för att se över den nuvarande narkotikapolitiken enligt motion 2015/16:2868 (SD) yrkande 3. Motionsyrkandet avstyrks.

Utskottet konstaterar att regeringen vill se ett fortsatt minskat tobaksbruk där rökningen ska vara starkt reducerad och inte längre utgöra ett dominerande folkhälsoproblem och att regeringen har ställt sig bakom målet om att nå ett rökfritt Sverige till 2025. Motionerna 2015/16:817 (S) och 2015/16:1605 (MP, FP) får därmed anses vara tillgodosedda. Motionerna avstyrks.

Mål och insatsområden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att behålla målstrukturen och om att behålla mål 2 enligt ANDT-strategin 2011–2015.

Jämför reservation 7 (L).

Skrivelsen

För att tydliggöra inriktningen på ANDT-politikens fortsatta utveckling anger regeringen följande mål för det fortsatta arbetet:

Mål 1: Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.

Mål 2: Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.

Mål 3: Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

Mål 4: Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

Mål 5: Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

Mål 6: En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt.

Regeringen anför att i proposition 2010/11:47 föreslogs en målstruktur med sju långsiktiga mål och till vart och ett av dessa kopplades ett antal prioriterade mål. I propositionen angavs att de långsiktiga målen är ständigt aktuella och därför inte har någon borte tidsgräns medan de prioriterade målen skulle uppnås under strategiperioden 2011–2015. Utgångspunkter för det fortsatta arbetet är enligt regeringen att ta till vara de erfarenheter och den kunskap som genererats under förra strategiperioden, liksom att bidra till regeringens ambition om en jämlik och jämställd hälsoutveckling i befolkningen och ett stärkt barn- och ungdomsperspektiv. Målen är väl kända och flera län och kommuner har tagit fram egna handlingsplaner med utgångspunkt i den nationella strategin. Den nationella ANDT-politiken har således fått genomslag på alla nivåer och skapat förutsättningar för en gemensam kraftsamling där alla aktörer strävar åt samma håll samtidigt som utrymme ges för lokala och regionala prioriteringar utifrån behov och förutsättningar i den egna kommunen eller det egna länet.

Regeringen bedömer mot den bakgrunden att de tidigare långsiktiga målen i stort bör ligga fast. Ett undantag är det förra långsiktiga mål 2 om att barn ska skyddas från skadliga effekter orsakade av ANDT. Enligt regeringen är detta en målsättning som ska genomsyra hela strategin, och därför behöver det inte finnas som ett särskilt mål. Insatser med syftet att skydda barn från

skadliga effekter orsakade av ANDT bör i stället integreras i alla relevanta delar av strategiarbetet.

Även jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet behöver enligt regeringen tydliggöras i ANDT-politiken. I målformuleringarna lyfts därför genomgående både kvinnor och män liksom flickor och pojkar fram. Syftet är att detta ska leda till effektivare insatser som är anpassade till de skilda behov som kan finnas hos kvinnor och män, flickor och pojkar. Regeringen ser även skäl att omformulera det mål som handlar om att motverka ANDT-bruk bland barn och unga. Syftet är att tydliggöra att det tobakspreventiva arbetet har som mål att helt motverka tobaksbruk, inte bara att skjuta upp debuten.

Vidare bedömer regeringen att målet för Sveriges internationella arbete inom ANDT-området tydligt bör spegla att folkhälsoperspektivet är vägledande. Regeringen menar att folkhälsoperspektivet inrymmer en restriktiv politik som ett viktigt medel, men inte som en målsättning i sig. Därför bör ordet restriktiv utgå ur målformuleringen.

Regeringen anser att de insatsområden som anges för perioden 2016–2020 bör omfatta strukturer eller processer som kan bidra till måluppfyllelse. Syftet är att insatsområdena tydligt ska ange vilka områden som bör prioriteras i det fortsatta arbetet och omfatta insatser på nationell, regional och lokal nivå. Syftet är att skapa en tydlighet mellan mål och insatser. Eftersom strategin nu endast har en målnivå utgår benämningen långsiktiga mål som tidigare användes. Målen anger centrala områden som även fortsättningsvis bör vara vägledande för ANDT-arbetet på alla nivåer.

Motionen

Målstrukturen

I motion 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) föreslås i yrkande 1 ett tillkännagivande om att behålla målstrukturen från 2011–2015. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att behålla mål 2 enligt ANDT-strategin 2011–2015.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att ANDT-strategin ska bygga vidare på den tidigare strategin genom att ta till vara de erfarenheter och den kunskap som kommit fram. De tidigare långsiktiga målen bör i stort ligga fast, med undantag för mål 2 om att barn ska skyddas från skadliga effekter orsakade av ANDT. Detta ska genomsyra hela strategin, och insatser för att skydda barn från skadliga effekter orsakade av ANDT bör integreras i alla relevanta delar av strategiarbetet. Utskottet förutsätter att regeringen följer upp insatserna trots att de inte finns som ett särskilt mål.

De insatsområden som anges för perioden 2016–2020 bör omfatta strukturer eller processer som kan bidra till måluppfyllelsen, och enligt utskottet kan därmed den tidigare använda benämningen långsiktiga mål

överges. Strategin har endast en målnivå. Utskottet avstyrker motion 2015/16:3328 (L) yrkandena 1 och 2.

Mål 1 Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel, och tobak ska minska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om alkoholförtäring vid sportarrangemang, distanshandel med alkohol och familjeklassning av narkotika.

Jämför reservationerna 8 (L) och 9 (M).

Skrivelsen

Nedan anges de insatsområden som regeringen bedömer som mest angelägna för att styra utvecklingen mot de uppsatta målen. Enligt regeringen utesluter dessa insatsområden dock inte att även andra insatser är fortsatt angelägna.

Skarpare reglering för att minska illegal handel av tobak

I skrivelsen anförs att trots en positiv trend anger alltför många unga att de använder tobak, vilket kräver ett effektivare tobakspreventivt arbete. Åtgärder för att begränsa tillgänglighet och för att minska efterfrågan på tobaksprodukter ska genomföras. Regeringen bedömer att en skarpare reglering krävs för att skapa förutsättningar för en fortsatt utveckling i riktning mot målet. Regeringen noterar att EU:s reviderade tobaksproduktdirektiv innehåller krav på såväl åtgärder av tillgänglighetsbegränsande karaktär som reglering för att minska efterfrågan på tobaksprodukter.

Samordnad, effektiv och likvärdig alkohol- och tobakstillsyn

Regeringen konstaterar att stödet för en förstärkt alkohol- och tobakstillsyn under 2011–2015 har haft betydelse för utvecklingen av länsstyrelsernas tillsyn. Den har blivit mer frekvent, likvärdig och transparent. Även kvaliteten i tillsynen har höjts. Kommunernas tillsyn har också blivit mer likvärdig över landet tack vare länsstyrelsernas stöd. Möjligheten för kommuner att utföra kontrollköp för att kontrollera om försäljare förvissar sig om att köpare av folköl och tobak har fyllt 18 år innebär ett nytt redskap i tillsynen. Eftersom kontrollköpen ökar kommunens vetskap om eventuella brister som behöver följas upp ökar sannolikt behovet av ordinarie tillsyn. Även det ökade antalet serveringstillstånd liksom fler miljöer med alkoholserving, t.ex. idrottsarenor, bidrar till ökat behov av tillsyn.

Regeringen anser att en fortsatt effektiv och likvärdig tillsyn utgör en grundbult i det tillgänglighetsbegränsande ANDT-arbetet. Regeringen bedömer därför att länsstyrelsernas och kommunernas tillsyn bör fortsätta att utvecklas genom tillräckliga personalresurser, kompetensförsörjning och

metodutveckling. Samarbetet mellan kommuner bör utvecklas för att bidra till ökad kompetens och kvalitet i tillsynen. Samverkan på myndighetsnivå för en effektiv tillsyn bör uppmuntras. Folkhälsomyndigheten ska verka för nationell samordning och för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete inom ANDT-området på alla nivåer i samhället. Länsstyrelsernas tillsyns- och ANDT-funktion bör bidra till att förmedla den lokala nivåns behov av kunskapsstöd och förutsättningar till den nationella nivån.

Bekämpning av illegal handel och en restriktiv och tydligt reglerad legal handel via digitala medier

Regeringen anser att den allt snabbare spridningen av nya psykoaktiva substanser, s.k. nätdroger, är en utveckling som oroar. Nya psykoaktiva substanser (NPS) är substanser som kan antas uppfylla kriterier för narkotika men ännu inte klassificerats som narkotika. Dessa sprids vanligen via handel på internet och kallas därför ofta för nätdroger. Regeringen ser starka skäl att vidta åtgärder som syftar till att snabbare kunna klassificera sådana hälsofarliga substanser som förekommer på den svenska marknaden. Regeringen har därför utsett en utredare som bl.a. ska föreslå åtgärder för att effektivisera klassificeringsprocesserna för narkotika och hälsofarliga varor, analysera möjligheterna att klassificera substanser som narkotika eller hälsofarliga varor i grupper i stället för att som i dag klassificera varje substans enskilt samt utreda möjligheterna att tillfälligt förbjuda försäljning av substanser som kan komma att förklaras som narkotika eller hälsofarliga varor.

Regeringen noterar vidare att inte bara handeln med NPS har ökat kraftigt de senaste åren, utan även försäljningen av narkotikaklassade preparat. Under hösten 2015 inrättade Polismyndigheten ett nationellt it-brottscentrum i syfte att stärka polisens arbete mot it-relaterad brottslighet i stort. Centret har också i uppgift att hantera metodutveckling och stå för viss expertkompetens. Detta kommer att stärka polisens förmåga i arbetet med att motverka exempelvis handel av narkotika, icke narkotikaklassade preparat och dopningsmedel på internet. Samverkan med andra aktörer är enligt regeringen väsentligt för att motverka illegal handel över internet. Ett lokalt exempel på detta är en informationssatsning riktad till de företag som befordrar paket och post som Tullverket genomfört tillsammans med bl.a. Polismyndigheten, länsstyrelserna och kommunerna i norra Sverige.

I skrivelsen anføres att det 2008 blev tillåtet för privatpersoner att från Sverige köpa alkoholdrycker från ett annat EES-land och få dem levererade till Sverige. Sedan dess har det tillkommit aktörer på den svenska marknaden som i kommersiellt syfte förmedlar försäljning av alkoholdrycker från utlandet genom t.ex. e-handel eller på annat sätt medverkar till sådan försäljning. Flera svenska företag inom skilda branscher har också inlett olika typer av samarbeten med förmedlare av alkoholdrycker. Under 2012–2014 tillsatte den dåvarande regeringen två olika utredningar på området som hade uppdraget att föreslå åtgärder som kan bidra till en effektivare tillsyn av reglerna om marknadsföring av alkoholdrycker och tobak, och bedöma dels vad som i dag

är tillåtet respektive otillåtet när det gäller e-handel och hemleverans av alkoholdrycker, dels vad som bör vara tillåtet respektive otillåtet utifrån både den svenska alkoholpolitiken och de förpliktelser som följer av EU-medlemskapet. Utredningarna har remitterats och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen bedömer att under strategiperioden är både en snabbare och effektivare klassificering av NPS och en tydlig och restriktiv reglering av internethandel med alkohol viktiga insatsområden.

Samverkan mellan ANDT-förebyggande och brottsförebyggande arbete på alla nivåer

Av skrivelsen framgår att regeringen arbetar för ett strukturerat brottsförebyggande arbete över hela landet och Brottsförebyggande rådets anslag för lokalt brottsförebyggande arbete förstärks för detta ändamål. Regeringen planerar att ta fram en nationell strategi för brottsförebyggande arbete som omfattar ett brett spektrum av åtgärder. Tullverket, Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket ska kartlägga hur myndigheternas arbete med att förhindra illegal hantering av punktskattepliktiga varor bedrivs och analysera hur samverkan kan förbättras. Arbetet med samordnade stödjande insatser från socialtjänst, skola och polis i s.k. sociala insatsgrupper för att fånga upp ungdomar som riskerar att utveckla en kriminell livsstil bör enligt regeringen fortsätta. Det brottsförebyggande arbetet i idrottsrelaterade miljöer bör stärkas genom information och ökad kunskap för att hindra bruk, försäljning och distribution av främst dopningspreparat.

Motionerna

Alkoholförtäring vid sportarrangemang

I motion 2015/16:2022 av Angelika Bengtsson (SD) yrkandena 1 och 2 föreslås tillkännagivanden om att införa en restriktion på alkoholförtäring vid sportarrangemang och om att sälja alkoholsvag dryck vid sportarrangemang.

Distanshandel med alkohol

I motion 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) föreslås i yrkande 7 ett tillkännagivande om att återuppta arbetet med att se över regelverken för distanshandel med alkohol.

Familjeklassning av narkotika m.m.

I motion 2015/16:2485 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att samhällets insatser ska fokuseras på att minska tillgången till droger. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att i samband med familjeklassificering utan dröjsmål överväga också andra åtgärder på kort och lång sikt, såsom att se över redskapen för polisen, tullen

och Folkhälsomyndigheten. I yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att återkomma till riksdagen med förslag om att möjliggöra ett temporärt ettårigt förbud för en substans under den tid prövning och klassificering pågår.

I motion 2015/16:830 av Hanna Westerén m.fl. (S) föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheten att öka den offentliga informationen kring narkotikaklassning av läkemedel.

Tilkännagivande om familjeklassning av narkotika

Riksdagen uppmanade regeringen i ett tillkännagivande i april 2015 att låta utreda problemet med nättdroger brett (se bet. 2014/15:SoU6 och rskr. 2014/15:155). Beslutet innebar att skyndsamt se över frågan om generisk klassning/familjeklassning av narkotika men också att överväga andra åtgärder.

Tidigare behandling m.m.

I betänkande 2014/15:SoU6 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om kommersiell förmedling av alkohol med hänvisning till att frågan är under beredning i Regeringskansliet (s. 27). I det nämnda betänkandet avstyrkte utskottet också motionsyrkanden om minskat bruk av droger m.m. och anförde då bl.a. att utskottet delar regeringens uppfattning att tillgångs- och tillgänglighetsbegränsande insatser är av avgörande betydelse för att minska skadeverkningar och problem orsakade av alkohol, narkotika, dopning och tobak (s. 16). Riksdagen följde utskottet.

Den 22 oktober 2015 beslutade regeringen att en särskild utredare ska göra en bred översyn av klassificering av nya psykoaktiva substanser (dir. 2015:102). Utredaren ska redovisa uppdraget senast den 1 november 2016.

Kompletterande uppgifter

Alkoholtillsyn m.m.

Regeringen beslutade den 25 februari 2016 att ge länsstyrelserna i uppdrag att utveckla och kvalitetssäkra arbetet med en strukturerad och likvärdig alkohol- och tobakstillsyn över landet i enlighet med den modell som utvecklats i projektet Sveriges länsstyrelser utvecklar alkohol- och tobakstillsynen. Anledningen är att alkohol- och tobakstillsynen är en viktig del i det alkohol- och tobakspreventiva arbetet. I uppdraget ingår att utveckla former för samverkan med relevanta aktörer på den regionala nivån, medverka till den nationella samordning som Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att verka för inom ANDT-området samt underlätta och stödja kommunernas arbete med tillsyn och tillståndsgivning inom området genom kontinuerlig kompetensutveckling och annat relevant stöd. Länsstyrelserna ska fr.o.m. 2017 och därefter årligen t.o.m. 2020 lämna en gemensam samlad redovisning av uppdraget till Folkhälsomyndigheten. Redovisningen är ett underlag till

Folkhälsomyndighetens samlade verksamhetsrapportering till Socialdepartementet.

Familjeklassning av narkotika

Statsrådet Gabriel Wikström anförde i frågesvar (2015/16:1062) den 13 april 2016 om nya farliga nätdroger bl.a. följande. Regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att föreslå åtgärder för att effektivisera klassificeringsprocesserna för narkotika och hälsofarliga varor, analysera möjligheterna att klassificera substanser som narkotika eller hälsofarliga varor i grupper i stället för att som i dag klassificera varje substans enskilt (s.k. familjeklassning) samt utreda möjligheterna att tillfälligt förbjuda försäljning av substanser som kan komma att förklaras som narkotika eller hälsofarliga varor. Även på EU-nivå pågår ett arbete för att ytterligare öka förutsättningarna att begränsa nätdroger på marknaden.

Regeringen avsätter varje år 40 000 000 kronor för att utveckla ett kunskapsbaserat preventivt arbete inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet (ANDT-området). Dessa medel hanteras av Folkhälsomyndigheten och ska användas till att stödja tillämpning och spridning av kunskapsbaserade metoder, utveckla nya metoder och arbetssätt, generera ny kunskap samt sprida erfarenheter av framgångsrikt och väl dokumenterat arbete. Syftet är att stödja utvecklingen av ett kunskapsbaserat ANDT-förebyggande arbete genom ett tidsbegränsat ekonomiskt stöd för att utveckla och utvärdera insatser som, om de visar sig vara framgångsrika, ska tillämpas och bli en del i det ordinarie arbetet. Det faktum att dessa medel kan sökas för en begränsad tidsperiod, oftast tre år, innebär att stödmottagaren behöver ha en plan för den långsiktiga finansieringen och förvaltningen av det utvecklingsarbete man vill genomföra.

Statsrådet anförde vidare att ett utvecklingsprojekt som fått ekonomiskt stöd via Folkhälsomyndighetens ANDT-utvecklingsmedel är samverkansprojektet Strida. Strida innebär toxicitetsutredning och riskbedömning av internetdroger baserat på laboratorieanalyser. Syftet med stödet har varit att utveckla den arbetsmetod som Strida innebär, för att efter stödperiodens slut kunna införliva arbetssättet som en del i den ordinarie verksamheten.

Förutom de utvecklingsmedel som regeringen avsätter till Folkhälsomyndigheten för utveckling och implementering av ett kunskapsbaserat ANDT-förebyggande arbete, har Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) i uppdrag att ta fram ett program för långsiktigt tvärvetenskapligt forskningsstöd inom områdena alkohol, narkotika, tobak, dopning och spel. Programmet ska syfta till en långsiktig kunskapsuppbyggnad i samverkan med andra forskningsfinansierare, profession och brukare, myndigheter och organisationer samt främjande av bl.a. verksamhetsnära och tvärvetenskaplig forskning, implementering och nyttiggörande. Forte ska använda minst 20 000 000 kronor för detta ändamål.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att regeringen framhållit bl.a. att det ökade antalet serveringstillstånd liksom fler miljöer med alkoholservering, t.ex. idrottsarenor, bidrar till ett ökat behov av tillsyn. Vidare konstaterar utskottet att regeringen har beslutat att ge länsstyrelserna i uppdrag att utveckla och kvalitetssäkra arbetet med en strukturerad och likvärdig alkoholtillsyn. Länsstyrelserna ska fr.o.m. 2017 och därefter årligen t.o.m. 2020 lämna en gemensam samlad redovisning av uppdraget till Folkhälsomyndigheten som verkar för nationell samordning inom ANDT-området. Utskottet anser att det pågående arbetet bör avvaktas och avstyrker motion 2015/16:2022 (SD) yrkandena 1 och 2.

Utskottet konstaterar att förslag om e-handel och hemleverans av alkoholdrycker bereds inom Regeringskansliet. En lagrådsremiss planeras enligt Socialdepartementet under hösten 2016. Utskottet anser att beredningen bör avvaktas och motion 2015/16:3328 (L) yrkande 7 avstyrks.

Utskottet konstaterar att frågan om möjligheterna att tillfälligt förbjuda försäljning av substanser som kan komma att förklaras som narkotika eller hälsofarliga varor för närvarande utreds och att uppdraget ska slutredovisas senast den 1 november 2016 (dir. 2015:102). Med hänvisning till statsrådet Gabriel Wikströms redogörelse i frågesvar den 13 april 2016 angående vilka åtgärder han avser att vidta för att säkerställa kort- och långsiktiga strategiska resurser till stöd för forskning, kartläggning och analyser av bl.a. farligheten i nya nätdroger avstyrker utskottet motionerna 2015/16:830 (S) och 2015/16:2485 (M) yrkandena 2, 6 och 7.

Mål 2 Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förebyggande ANDT-arbete, alkoholreklam, elektroniska cigaretter, passiv rökning, cannabis och dess risker samt restriktiv och normgivande narkotikalagstiftning.

Jämför reservationerna 10 (M), 11 (L), 12 (KD), 13 (L) och 14 (M, SD).

Skrivelsen

Reglering och tillsyn för att begränsa marknadsföring och exponering av alkohol och tobak

Regeringen anför att det är en utmaning för tillsynen att säkerställa att marknadsföringen görs i enlighet med alkohollagen. Konsumentverket är ansvarig tillsynsmyndighet. Under 2015 tog Regeringskansliet fram en promemoria (Ds 2015:45) om skärpta sanktionsmöjligheter för Konsumentombudsmannen (KO) enligt marknadsföringslagen och lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. I den föreslås dels att KO ska ges möjlighet att meddela förelägganden enligt de båda lagarna utan att näringsidkaren måste godkänna föreläggandet, dels vissa ändringar när det gäller reglerna om marknadsstörningsavgift enligt marknadsföringslagen. Promemorian remitterades under hösten och remissinstansernas synpunkter bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Även andra förslag för att stärka tillsynen av marknadsföringen av alkoholdrycker är under beredning. Under 2012–2014 tillsatte den dåvarande regeringen två olika utredningar som hade uppdraget att bl.a. föreslå åtgärder som kan bidra till en effektivare tillsyn av reglerna om marknadsföring av alkoholdrycker och tobak. Utredningarna har remitterats, och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I skrivelsen anføres vidare att tobaksdirektivet syftar till att undanröja hinder på den inre marknaden med utgångspunkt i hög hälsoskydds nivå. Regleringen tar framför allt sikte på ungdomar och syftar till att göra tobaksprodukter mindre attraktiva, bl.a. genom att införa utökade krav på hälsovarningar samt förbud för vissa tobaksprodukter för rökning med karakteristisk smak.

Regeringen har i tilläggsdirektiv till Mediegrundlagsutredningen (Ju 2014:17) beslutat att ge kommittén i uppdrag att analysera hur en reglering om s.k. neutrala tobaksförpackningar förhåller sig till tryckfrihetsförordningen. Om kommittén kommer fram till att en grundlagsändring är nödvändig för att en sådan reglering ska kunna införas, ska kommittén lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2016.

En hälsofrämjande skola utifrån elevers olika förutsättningar och behov

Regeringen framhåller att generella skyddsfaktorer har stor betydelse för barns psykiska hälsa inklusive bruk av ANDT. Lärande i sig och att gå ut skolan med goda resultat leder till minskad ohälsa samt minskad risk för kriminalitet och utanförskap. Genom både sitt kunskaps- och sitt värdegrundsuppdrag kan skolan bidra till arbetet med ANDT-prevention. Skolan spelar t.ex. en viktig roll genom att undervisa om riskerna med tobak, alkohol och andra droger.

I skrivelsen anføres att länsstyrelserna ska stödja kommuner, landsting och andra föräldrastödjande aktörer i arbetet med att utveckla ett universellt, kunskapsbaserat, samordnat och långsiktigt stöd till föräldrar med barn i

tonåren. Statens skolverk ska genomföra nationella skolutvecklingsprogram som kan bidra till att skapa ett gott skolklimat med goda relationer mellan elever och mellan elever och lärare och till att eleverna känner sig motiverade och delaktiga. En utredare har fått i uppdrag att kartlägga elevers problematiska frånvaro i grundskolan, analysera dess orsaker och föreslå hur skolans arbete med att främja närvaro kan förbättras. Uppdraget ska redovisas senast den 15 september 2016. Vidare framhåller regeringen att elevhälsan har förstärkts genom bl.a. statsbidrag för personalförstärkningar för skolläkare, skolsköterskor, skolkuratorer och skolpsykologer.

Effektivt arbete mot langning av alkohol och tobak

Det alkoholförebyggande arbetet bör enligt regeringen fokusera på att göra föräldrar och andra vuxna mer medvetna om sin roll för att påverka konsumtionsmönster och senarelägga alkoholdebuten hos unga. Att motverka langning till ungdomar är en fortsatt viktig insats för de berörda myndigheterna och civilsamhällets organisationer för att skjuta upp alkoholdebuten.

Spridning och tillämpning av ett kunskapsbaserat cannabisförebyggande arbete

I skrivelsen anförs att cannabis är den narkotika som missbrukas allra mest, särskilt bland unga personer. Uppföljningen visar att alkoholbruket minskar bland ungdomar i Sverige samtidigt som cannabisbruket inte visar samma positiva utveckling. Cannabisanvändandet bland unga människor är högre i storstäderna jämfört med riket i övrigt. Därför finansierade staten under 2012–2015 en satsning i de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Syftet var att främja ett gemensamt preventivt arbete mot cannabis bl.a. genom kompetenshöjande insatser bland dem som arbetar med unga och inom vård och behandling.

Folkhälsomyndigheten fick samtidigt i uppdrag att ställa samman forskningsresultat och utvärderingar av genomförda insatser som rör narkotikamissbruk och med ett speciellt fokus på cannabismissbruk. Vidare ingick i uppdraget att sprida erfarenheter och information om effektiva metoder och strategier när det gäller såväl förebyggande som tidiga insatser. Kunskapsutvecklingen ska i första hand riktas till kommuner, landsting och den ideella sektorn. Uppdraget redovisades i december 2015. Folkhälsomyndigheten konstaterar att kunskapen om effekterna av de cannabisförebyggande program och metoder som i dag används behöver utvecklas. Genom att ta till vara och sprida den kunskap som genererats inom denna satsning, liksom att följa upp och utvärdera de insatser som görs, skapar man enligt regeringen goda förutsättningar för en fortsatt utveckling av det cannabisförebyggande arbetet i hela landet. Länsstyrelsernas ANDT-samordnare och de processledare som finns för att utveckla missbruks- och beroendevården utgör viktiga resurser för att stödja kommunernas och även

landstingens missbruks- och beroendevård i sin verksamhetsutveckling när det gäller cannabisbruk och missbruk, framför allt bland barn och unga.

Motionerna

Förebyggande ANDT-arbete

I motion 2015/16:2485 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkandena 3, 5, 9 och 10 föreslås tillkännagivanden om att skyndsamt under valperioden ta fram strategiplaner för hur det förebyggande arbetet mot bruk av alkohol, narkotika, dopning och tobak bland minderåriga kan vidareutvecklas.

Alkoholreklam

I motion 2014/15:561 av Per Lodenius (C) delyrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att hårdare reglera alkoholreklam i sociala medier.

I motion 2015/16:2285 av Larry Söder (KD) föreslås ett tillkännagivande om en bred översyn av alkoholmarknadsföringens utbredning och konsekvenser med särskilt fokus på att minska riskbruk av alkohol.

I motion 2015/16:595 av Anna Wallentheim (S) föreslås ett tillkännagivande om att överväga begränsningar av alkoholmarknadsföring i sociala medier.

I motion 2015/16:1505 av Thomas Strand m.fl. (S) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att se över lagstiftningen när det gäller alkoholreklam som sprids via sociala medier och alkoholreklam som förekommer inom idrotten, såsom exempelvis sponsring.

Elektroniska cigaretter

I motion 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) föreslås i yrkande 11 ett tillkännagivande om reglering av elektroniska cigaretter. Motionärerna uppmärksammar att Högsta förvaltningsdomstolen nyligen slagit fast att e-cigaretter inte är läkemedel och att det nu är angeläget att innehåll och marknadsföring av sådana cigaretter regleras i enlighet med regelverken för tobaksprodukter.

Passiv rökning

I motion 2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 62 föreslås ett tillkännagivande om tobak och passiv rökning.

Cannabis och dess risker

I motion 2015/16:1534 av Anders Hansson (M) föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheten att införa en tillståndsplikt för företag eller personer som befattar sig med cannabisfröer i syfte att motverka s.k. hemmaodlingar av cannabis.

I motion 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) föreslås i yrkande 10 ett tillkännagivande om vikten av en ökad informationsspridning om vad

cannabisbruk medför. Även i motion 2015/16:1504 av Barbro Westerholm m.fl. (FP) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om cannabis och dess risker.

Restriktiv och normgivande narkotikalagstiftning m.m.

I motion 2015/16:2306 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om vikten av att upprätthålla en restriktiv narkotikapolitik som ger uttryck för en fast, sträng och konsekvent syn på narkotikabrott. Motionärerna framhåller att massiva informationsinsatser om narkotikans skadeverkningar och en restriktiv och normgivande narkotikalagstiftning avskräcker många ungdomar från att prova på. Motionärerna föreslår även att farlighetsbedömningen vad gäller narkotika måste ses över (yrkande 10).

Tilkännagivande om en nationell handlingsplan för minskat alkoholbruk bland ungdomar

Under 2014 beslutade riksdagen om ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör utarbeta en nationell handlingsplan för minskat alkoholbruk bland ungdomar och därefter återrapportera på lämpligt sätt till riksdagen (bet. 2013/14:SoU14, rskr. 2013/14:197). Enligt regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2015/16:75) var planen att ta fram en förnyad ANDT-strategi, varvid tillkännagivandet skulle komma att vara slutbehandlat (s. 58).

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om rökfria miljöer och e-cigarett avstyrktes av utskottet i betänkande 2014/15:SoU6. Utskottet konstaterade att tobaksdirektivsutredningen behandlade frågor om rökfria miljöer, liksom en begränsning av rökning av elektroniska cigaretter i vissa lokaler och utrymmen samt på vissa områden utomhus, och ansåg att resultatet av det pågående arbetet borde avvaktas (s. 45). Riksdagen följde utskottet.

Utskottet avstyrkte motionsyrkanden om droginformation till ungdomar i betänkande 2012/13:SoU15. Utskottet hänvisade till att regeringen under 2012 initierade en särskild satsning mot cannabis som skulle pågå under strategiperioden. Utskottet noterade även dåvarande Folkhälsoinstitutets uppdrag att samla och sprida kunskaper och metoder för att förebygga cannabismissbruk och Skolverkets uppdrag om bl.a. undervisning i ANDT-frågor samt även att föräldrar, idéburna organisationer och näringslivet involverades enligt åtgärdsprogrammet (s. 12). Riksdagen följde utskottet.

Kompletterande uppgifter

E-cigarett och passiv rökning m.m.

Tobaksdirektivsutredningen lämnade i sitt slutbetänkande En översyn av tobakslagen – nya steg mot ett minskat tobaksbruk (SOU 2016:14) ett antal förslag som syftar till att minska bruket av tobak och till att motverka illegal handel med tobak. Förslagen innefattar bl.a. en tillståndsplikt för försäljning av tobak (se utskottets tillkännagivande om tillståndsplikt för försäljning av tobak, bet. 2013/14:SoU13, rskr. 2013/14:196), en utvidgning av rökförbudet till att omfatta även vissa allmänna platser utomhus, nämligen uteserveringar, entréer till lokaler och andra utrymmen som allmänheten har tillträde till, områden utomhus som är avsedda att användas av den som reser med färdmedel i inrikes kollektivtrafik, inhägnade platser huvudsakligen avsedda för idrottsutövning och lekplatser som allmänheten har tillträde till. Utredningen föreslår vidare att rökförbudet, utöver tobaksrökning, ska omfatta användningen av bl.a. örtprodukter för rökning, elektroniska cigaretter – både med och utan nikotinnehåll – och vissa andra njutningsmedel som till användningssättet motsvarar rökning men som inte innehåller tobak.

Utgångspunkten i Tobaksdirektivsutredningens delbetänkande Mer gemensamma tobaksregler – ett genomförande av tobaksproduktdirektivet SOU 2015:6 och slutbetänkandet SOU 2016:14 var att elektroniska cigaretter som innehåller nikotin, i enlighet med den bedömning som Läkeemedelsverket och förvaltningsdomstolarna dittills gjort, var att bedöma som läkeemedel och att direktivets bestämmelser i detta avseende därför inte behövde genomföras. Högsta förvaltningsdomstolen har den 17 februari 2016 slagit fast att sådana elektroniska cigaretter inte ska bedömas som läkeemedel (mål nr 1385-15). Domstolens avgörande får till följd att Sverige måste genomföra direktivets bestämmelser om elektroniska cigaretter i den nationella lagstiftningen.

Förslag till nationellt genomförande av tobaksproduktdirektivets bestämmelser om elektroniska cigaretter samt ett antal andra förslag som bedöms vara nödvändiga för att skapa en heltäckande och ändamålsenlig reglering av sådana produkter redovisades av Tobaksdirektivsutredningen i en särskild promemoria. Förslaget till lag om elektroniska cigaretter innehåller bestämmelser om bl.a. innehållsdeklaration, produktpresentation, hälsovarning och marknadsföring. Tobaksdirektivsutredningens slutbetänkande SOU 2016:14 och promemorian om genomförande av tobaksproduktdirektivets bestämmelser bereds inom Regeringskansliet och har skickats på remiss.

Riksdagen har antagit nya regler för ökad folkhälsa på tobaksområdet som trädde i kraft den 20 maj 2016 (prop. 2015/16:82, bet. 2015/16:SoU10, prot. 2015/16:87). Cigaretter och rulltobak får inte smaksättas med t.ex. mentol. Varningsetiketterna på cigarettpaketerna måste täcka 65 procent av paketets fram- och baksida och tobaksförpackningar får inte heller likna livsmedel eller kosmetiska produkter.

Utskottets ställningstagande

Insatsområdena för mål 2 Antalet barn och unga som börjar använda narkotika dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol successivt ska minska är enligt utskottets mening väl avvägda. Utskottet anser inte att det finns behov av att därutöver ta fram strategiplaner för att utveckla det förebyggande arbetet mot bruk av alkohol, narkotika, dopning och tobak bland minderåriga enligt motion 2015/16:2485 (M) yrkandena 3, 5, 9 och 10. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet konstaterar att olika förslag för att stärka tillsynen av marknadsföringen av alkoholdrycker bereds inom Regeringskansliet. Enligt Socialdepartementet planeras en lagrådsremiss under hösten 2016, och utskottet anser att den pågående beredningen bör avvaktas. Motionerna 2014/15:561 (C) delyrkande 1, 2015/16:595 (S), 2015/16:1505 (S) yrkande 2 och 2015/16:2285 (KD) avstyrks.

Utskottet noterar att förslag om reglering av elektroniska cigaretter och en utvidgning av rökförbudet till att omfatta även vissa platser utomhus har lämnats i Tobaksdirektivutredningens slutbetänkande (SOU 2016:14) samt i en promemoria om genomförande av tobaksdirektivet. Förslagen bereds inom Regeringskansliet och utskottet anser att resultatet av beredningen bör avvaktas. Utskottet avstyrker därmed motionsyrkandena 2015/16:3328 (L) yrkande 11 och 2015/16:2568 (KD) yrkande 62.

Utskottet konstaterar att målet med satsningen mot cannabis under förra strategiperioden var att minska nyrekryteringen och sprida kunskapen om de negativa konsekvenserna av cannabismissbruk till ungdomar, unga vuxna och tonårsföräldrar samt till personal i gymnasieskolor, högskolor, universitet och till personal inom kommunernas socialtjänst. Dåvarande Folkhälsoinstitutet hade till uppgift att ge stöd till det lokala och regionala arbetet där målet var att ungdomar i åldern 16–18 år skulle reflektera över sina attityder till cannabis så att de aktivt och av egen vilja bestämmer sig för att avstå från cannabis.

Utskottet ser positivt på att den kunskap som genererats inom satsningen i Stockholm, Göteborg och Malmö för att främja ett gemensamt preventivt arbete mot cannabis tas till vara och sprids. En uppföljning och utvärdering av insatserna kan enligt utskottet skapa en fortsatt utveckling av det förebyggande arbetet. Utskottet anser vidare att länsstyrelsernas ANDT-samordning och de processledare som finns för att utveckla missbruks- och beroendevården är viktiga resurser för att stödja kommunernas och även landstingens missbruks- och beroendevård i deras verksamhetsutveckling för cannabisbruk och missbruk, framför allt bland barn och unga. Någon åtgärd från riksdagen är enligt utskottets mening inte nödvändig med anledning av motionerna 2015/16:1504 (FP) yrkande 5, 2015/16:1534 (M) 2015/16:3328 (L) yrkande 10, och 2015/16:2306 (M) yrkandena 1 och 10. Motionsyrkandena avstyrks.

Mål 3 Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att motverka alkoholskador bland årsrika kvinnor.

Jämför reservation 15 (L).

Skrivelsen

Uppmärksamma och förebygga ANDT-relaterad ohälsa bland kvinnor och män samt flickor och pojkar inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och inom andra arenor

Genom att tidigt upptäcka och ge stöd för att förändra skadliga och riskabla levnadsvanor kan samhället enligt regeringen bidra till att förhindra att individer, familjer och andra närstående skadas, men också till en mer hållbar samhällsutveckling. Tidig uppmärksamhet kan också utgöra en viktig faktor för att minska skillnader i hälsa. Statliga satsningar har genomförts för att öka kunskapen om sjukdomsförebyggande insatser där riskbruk av alkohol är en viktig del.

Socialstyrelsen konstaterar i sin utvärdering av stödet till genomförandet att landstingen framför allt gjort generella satsningar och ännu inte kommit så långt som till satsningar som rör specifika grupper. Utvärderingen konstaterar att personalen i primärvården inte alltid har tillräcklig kompetens för att arbeta med rådgivning om levnadsvanor. Alkohol är den levnadsvana vårdpersonal bedömer att de har lägst ämneskompetens om, och det område som de arbetar minst med. Möjligheterna till kompetensutveckling upplevs också vara minst när det gäller alkohol jämfört med andra levnadsvanor. Det är viktigt att hälso- och sjukvårdspersonal har tillräcklig kunskap och känner sig trygg med att ställa frågor om alkoholkonsumtion. Mot bakgrund av detta behöver landstingen fortsätta att utveckla arbetssätt och höja personalens kompetens att arbeta med riskbruk av alkohol. Utvärderingen visar också att riktlinjerna för sjukdomsförebyggande metoder inte har införts inom kommunerna, vilket är ett angeläget utvecklingsområde t.ex. vad gäller äldreomsorgen eftersom uppföljningen visar att antalet äldre med missbruk och beroende behöver uppmärksammas inom såväl äldreomsorgen som primärvården.

Vidare anförs i skrivelsen att kunskap om att det finns en koppling mellan ANDT-missbruk och att vara eller ha varit utsatt för våld eller andra former av övergrepp behöver öka. Ungdomsmottagningar och elevhälsan är viktiga arenor för att fånga upp barn och unga i riskzon, studenthälsan för att nå unga vuxna och företagshälsovården för att nå dem som arbetar.

Dopningsförebyggande arbete inom motionsidrotten

För att effektivt kunna bekämpa dopning inom motionsidrotten anser regeringen att samordningen i det förebyggande arbetet bör öka bland olika aktörer. Det gäller t.ex. träningsbranschen, Polismyndigheten, Riksidrottsförbundets distriktsidrottsförbund, länsstyrelserna, kommunerna och landstingen.

Motionen

Motverka alkoholskador bland årsrika kvinnor

I motion 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) föreslås i yrkande 6 ett tillkännagivande om att motverka alkoholskador bland årsrika kvinnor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen har uppmärksammat äldre med alkoholmissbruk och instämmer vidare i bedömningen att landstingen behöver fortsätta att utveckla arbetssätt och höja personalens kompetens för att arbeta med riskbruk av alkohol. Äldre med missbruk och beroende behöver enligt utskottet uppmärksammas inom såväl äldreomsorgen som inom primärvården. Någon åtgärd från riksdagen behövs inte med anledning av motion 2015/16:3328 (L) yrkande 6. Utskottet avstyrker motionen.

Mål 4 Kvinnor och män samt pojkar och flickor med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om väntetider för missbruks- och beroendevården, sprututbyte och läkemedelsassisterad behandling.

Jämför reservationerna 16 (C, L), 17 (C, V, L) och 18 (C, V, L).

Skrivelsen

Samverkan mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst samt med andra aktörer för en sammanhållen vård utifrån kvinnors och mäns samt flickors och pojkars specifika förutsättningar och behov

I skrivelsen anförs att det i vårdkedjan behövs såväl preventiva insatser som individuella vård- och behandlingsinsatser. Ansvaret för att det blir en helhet förutsätter att det finns en samordning mellan aktörerna. Inom ANDT-strategins ram är det väsentligt att det sker ett fortsatt utvecklingsarbete som bidrar till en tillgänglig vård och behandling av god kvalitet. Huvudmännen bör sträva efter att ge en jämlik och jämställd vård och stödsatser. Det innebär

att alla oavsett t.ex. kön och ålder ska ha samma möjligheter och rättigheter att utöva inflytande över verksamheten.

Sedan den 1 juli 2013 är landsting och kommuner ålagda att ingå överenskommelser om samarbete när det gäller personer med missbruk av alkohol, narkotika, läkemedel och dopning. Många personer med beroendeproblematik har även andra psykiska eller somatiska problem, som inte sällan får sociala konsekvenser. Därför är enligt regeringen en helhetssyn och samordnade insatser av stor vikt. Även äldre personer behöver tillgång till missbruks- och beroendevården, och att hitta former för att erbjuda insatser speciellt till äldre kvinnor är en utmaning för vården. Brukarorganisationer kan fånga upp brukares erfarenheter och peka på brister och viktiga utvecklingsområden. Därför säger lagen att om möjligt bör organisationer som företräder dessa personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på överenskommelserna. Regeringen anser att det är fortsatt angeläget att huvudmännen arbetar för att uppnå lagens krav och att det är väsentligt att följa upp hur de lokala överenskommelserna påverkar tillgänglighet, samordning och kvalitet på insatser utifrån kvinnors och mäns specifika behov. Det gäller även om överenskommelserna främjar kontinuitet genom en sammanhållen vårdkedja.

Sedan 2010 finns också en lagstadgad skyldighet för huvudmännen att erbjuda de personer som behöver insatser från båda huvudmännen en samordnad individuell plan. Skyldigheten ska förhindra att någon person hamnar mellan stolarna. Det är enligt regeringen väsentligt att fortsätta följa utvecklingen av de samordnade planerna. Samordnad individuell plan är ett samordningsverktyg som på individnivå tydliggör vem som gör vad och när. Planen kan ha stor betydelse för den enskilde och informations- och utbildningsinsatser sker i Sveriges Kommuner och Landstings regi.

Insatser för att nå kvinnor och män samt flickor och pojkar i en socialt och hälsomässigt utsatt situation till följd av missbruk eller beroende

I skrivelsen anförs att ett välfungerande samarbete mellan organisationer som Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse, kommuner och landsting behövs eftersom många personer har en komplex problematik och hela personens livssituation därför är en viktig utgångspunkt. Kvinnor som injicerar droger exponeras för prostitution, våld och sexuellt våld i större utsträckning än män, varför både behandlings- och stödinsatser enligt regeringen behöver utformas för att kunna möta kvinnors specifika behov. Prostitution och användning av både droger och alkohol är tydligt sammankopplade, och missbruks- och beroendevården måste ställa frågor om erfarenheter av att sälja sexuella tjänster för att det ska gå att erbjuda stöd och hjälp till personen att ta sig ur sin utsatta situation. Alternativa försörjningsmöjligheter bör kunna erbjudas.

Vidare anges i skrivelsen att antalet smittade av hepatit C inom gruppen som injicerar droger är omfattande och att insatser för att bryta utvecklingen

behöver intensifieras. Regeringen anser att tillgången till lågtröskelmottagningar, såsom sprututbytesverksamheter, behöver förbättras över hela landet. Förslag om att ta bort kravet på att kommuner och landsting gemensamt ska ansöka om att få upprätta sprututbyten och att åldersgränsen för att delta i sådan verksamhet sänks från 20 år till 18 år bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen anför vidare att även samarbete mellan landstingens läkemedelsassisterade behandling vid opiatberoende (LARO) och socialtjänsten behövs för att kunna erbjuda patienterna såväl medicinsk som psykosocial behandling liksom socialt stöd, vilket är viktiga förutsättningar för att uppnå goda behandlingsresultat. Dessutom är olika typer av lågtröskelverksamheter lättillgängliga arenor för hälsofrämjande och förebyggande arbete för personer som samhället har svårt att nå. Folkhälsomyndigheten har tagit fram en vägledning för hälsofrämjande och förebyggande arbete mot hepatit och hiv för personer som injicerar droger.

Motionerna

Väntetider m.m.

I motion 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) föreslås i yrkande 4 ett tillkännagivande om väntetiderna till missbruks- och beroendevården. Motionärerna anser att tröskeln till missbruks- och beroendevården ska vara låg och att utvecklingen när det gäller väntetider i denna vård bör följas mycket noga. Vidare föreslås ett tillkännagivande om överenskommelser mellan kommuner och landsting om missbruks- och beroendevård (yrkande 5). Motionärerna anser att regeringen bör överväga åtgärder för att fler landsting och kommuner ska följa lagens krav på överenskommelser och individuella planer för personer med missbruksproblem.

Sprututbyte

I motion 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 9 begärs att åldersgränsen för sprututbyte sänks.

I motion 2015/16:375 av Karin Rågsjö m.fl. (V) förslås i yrkande 9 ett tillkännagivande om att ge regeringen i uppdrag att utreda 18-årsgräns för sprututbyte.

I motion 2015/16:2430 av Anders W Jonsson m.fl. (C) föreslås i yrkande 4.2 ett tillkännagivande om att se över hur sprututbytesprogram ska kunna finnas på alla ställen i landet där det finns behov.

Läkemedelsassisterad behandling m.m.

I motion 2015/16:2430 av Anders W Jonsson m.fl. (C) begärs i yrkande 5 ett tillkännagivande om att se över tillgången till farmakologisk behandling för personer med missbruksproblem i hela landet. Motionärerna anför bl.a. att tillgången till assisterad läkemedelsbehandling för opiatmissbrukare internationellt sett är låg, att köerna till metadonprogrammen i regel är mycket

långa och att tillgängligheten till vård och behandling för personer med missbruksproblem därför måste öka. Motionärerna begär vidare ett tillkännagivande om att undanröja hinder så att det blir möjligt att förse en person med ett läkemedel när syftet är att det ska användas på en annan person (yrkande 6).

I motion 2015/16:375 av Karin Rågsjö m.fl. (V) föreslås i yrkande 11 en ändring av riktlinjerna för läkemedelsassisterad behandling. Ett likalydande förslag finns i motion 2015/16:3325 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 4. Motionärerna anför bl.a. att tillgången till substitutionsbehandling i dag är ojämnt fördelad i landet och att sådan behandling ska finnas tillgänglig för alla som har behov av det.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om sprututbyte avstyrktes av utskottet i betänkande 2014/15:SoU6, och utskottet hänvisade till att en proposition i frågan är aviserad till 2016 (s. 32, 1 res. V). Riksdagen följde utskottet.

Motionsyrkanden om säker och tillgänglig behandling av missbrukare avstyrktes av utskottet i betänkande 2014/15:SoU10. Utskottet ansåg att en fungerande samordning mellan kommuner och landsting är en förutsättning för missbruks- och beroendevården och utgick vidare från att regeringen noggrant följer utvecklingen när det gäller samordningen mellan kommuner och landsting (s. 52–53, 1 res. M). Utskottet avstyrkte motionsyrkanden om konsekvensbedömningar vid uteslutningar från substitutionsprogram m.m. i samma betänkande med hänvisning till att resultatet av Socialstyrelsens förslag för att förbättra tillgängligheten till och kvalitetssäkra verksamheten med läkemedelsassisterad behandling vid opiatberoende borde avvaktas (s. 53). Riksdagen följde utskottet.

Kompletterande uppgifter

I Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende rekommenderas läkemedelsassisterad behandling. Vetenskap och beprövad erfarenhet har visat att sådan behandling är verksam vid opioidberoende. Patienter måste uppfylla vissa kriterier för att få substitutionsbehandling enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS2016:1) om läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende, vilka trädde i kraft den 15 februari 2016. Genom de nya föreskrifterna togs bl.a. det uttryckliga kravet på att i vissa situationer avbryta behandlingen bort.

Den patient som ordineras läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende ska ha fyllt 20 år. Om särskilda skäl föreligger får en patient ordineras sådan behandling även när han eller hon ännu inte har fyllt 20 år. Särskilda skäl kan t.ex. vara om patienten har fått andra behandlingsinsatser än läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende men utan att detta har lett till önskvärt resultat. Den patient som ordineras läkemedelsassisterad

behandling vid opioidberoende ska av den läkare som ordinerar behandlingen bedömts ha ett opioidberoende sedan minst ett år. Den läkare som ordinerar läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende ska ha specialistkompetens i psykiatri eller beroendemedicin. Läkaren ska vidare vara verksam vid en vårdenhet som av vårdgivaren är anmäld till Inspektionen för vård och omsorg. Läkaren ska innan ordination av läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende göra en sammanvägd bedömning av patientens beroende, hälsotillstånd och sociala situation (se 4 kap. 1–4 och 8 §§ Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd HSLF–FS 2016:1).

När en läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende påbörjas ska läkemedlen under de tre första månaderna av behandlingen iordningställas och överlämnas av hälso- och sjukvårdspersonal på den vårdenhet där behandlingen har inletts. Patienten ska inta läkemedlen under uppsikt av hälso- och sjukvårdspersonal på samma enhet. Om det finns särskilda skäl får läkaren besluta att läkemedlen iordningställs, överlämnas och intas under uppsikt av hälso- och sjukvårdspersonal på någon annan vårdenhet. Särskilda skäl kan vara att patienten på grund av arbete, studier eller vistelse på annan ort inte har möjlighet att besöka den vårdenhet där behandlingen inleddes. I föreskrifterna och de allmänna råden om läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende finns också utrymme för läkaren att låta patienten själv få hantera sin medicin efter att läkaren gjort en medicinsk bedömning om det finns risk för att patienten överlåter läkemedlet till någon annan person eller hanterar det på ett otillbörligt sätt (se 5 kap. 2 § i de nämnda föreskrifterna).

Enligt Socialdepartementet bereds för närvarande en lagrådsremiss om sprututbyte inom Regeringskansliet, och en proposition kan väntas lämnas till riksdagen under hösten 2016.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det är väsentligt att vården och behandlingen även fortsättningsvis är tillgänglig och av god kvalitet, och att det även är väsentligt att följa upp hur de lokala överenskommelserna påverkar tillgänglighet, samordning och kvalitet. Någon åtgärd från riksdagen är enligt utskottet inte nödvändig med anledning av motion 2015/16:3328 (L) yrkandena 4 och 5. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet delar regeringens bedömning att tillgången till lågtröskel-mottagningar, såsom sprututbytesverksamheter, behöver förbättras över hela landet. Utskottet konstaterar att förslag om att ta bort kravet på att kommuner och landsting gemensamt ska ansöka om att få upprätta sprututbyten och att åldersgränsen för att delta i sådan verksamhet sänks från 20 år till 18 år bereds inom Regeringskansliet och att en proposition kan väntas till riksdagen under hösten 2016. Utskottet anser att resultatet av beredningen bör avvaktas. Motionerna 2015/16:375 (V) yrkande 9, 2015/16:2430 (C) yrkande 4.2 och 2015/16:3328 (L) yrkande 9 får anses vara huvudsakligen tillgodosedda. Motionerna avstyrks.

Utskottet konstaterar att Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd om läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende möjliggör ökad tillgänglighet för läkemedelsassisterad behandling. Inte enbart specialister i psykiatri utan även specialister i beroendemedicin kan numera ge behandlingen. Den behandlande läkaren bedömer nu om patienten har haft ett årslångt beroende och därmed rätt till behandling, vilket innebär att det inte längre finns något krav på ett dokumenterat missbruk under minst ett år. Vidare noterar utskottet att utrymme finns för läkaren att tidigare låta patienten få hantera sin medicin efter en medicinsk undersökning av patienten. När en patient skrivs ut mot sin vilja ska det finnas medicinska skäl för det, och det uttryckliga kravet på att i vissa situationer avbryta behandlingen har tagits bort. Med hänsyn till att ökad tillgänglighet till läkemedelsassisterad behandling har möjliggjorts enligt de nya föreskrifterna och allmänna råden anser utskottet att någon åtgärd från riksdagen inte är nödvändig med anledning av motionerna 2015/16:375 (V) yrkande 11, 2015/16:2430 (C) yrkandena 5 och 6 samt 2015/16:3325 (V) yrkande 4. Motionerna avstyrks.

Mål 5 Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förebyggande arbete när det gäller gravida kvinnor och om narkotikamissbruk och dödlighet.

Jämför reservationerna 19 (SD), 20 (SD) och 21 (V).

Skrivelsen

Tidig uppmärksamhet av riskbruk och beroende bland blivande föräldrar

I skrivelsen anges att insatser för att skydda barn mot eget och andras skadliga bruk utgör en fortsatt grund för det hälsofrämjande och förebyggande ANDT-arbetet. Insatser bör enligt regeringen bygga vidare på den kunskap och de erfarenheter som genererats inom det nationella utvecklingsarbete av stöd till barn i familjer med missbruk, psykisk sjukdom, psykisk funktionsnedsättning eller där våld förekommer som Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Kommuner och Landsting bedrev under 2011–2015.

Vidare anförs i skrivelsen att alkoholkonsumtion som för icke gravida kan bedömas som ofarlig kan i förhållande till risken för fostret bedömas som farlig för en gravid kvinna och betraktas som risk- eller missbruk. Eftersom det ännu inte är klarlagt hur fosterhjärnan påverkas av alkohol är de svenska rekommendationerna att ingen alkohol bör intas under graviditeten. Kunskapen har ökat på området. I dag används t.ex. instrumentet Audit i alla

län för att identifiera alkoholproblem. Instrumentet är ett självskattningsinstrument för att bedöma om problem med alkohol förekommer. I de fall där riskbruk uppmärksammas rekommenderar Socialstyrelsens nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande sjukvård att hälso- och sjukvården bör erbjuda rådgivande samtal till patienten. Vid misstanke om missbruk eller beroende bör däremot mödrahälsovården, om möjligt i samråd med kvinnan, ta kontakt med socialtjänsten och specialismödravården för vidare bedömning av kvinnans hjälpbehov. Även om rökning bland gravida närmare halverats under 2000-talet och snus användningen legat konstant lågt, behöver den enligt regeringen även fortsättningsvis uppmärksammas.

Uppmärksamma och erbjuda ändamålsenligt stöd till flickor och pojkar som föds med skador till följd av ANDT eller som växer upp i familjer med missbruk eller annan omsorgssvikt, inklusive förekomst av våld, med koppling till alkohol eller narkotika utifrån deras förutsättningar och behov

Under 2011–2015 bedrev Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Kommuner och Landsting ett nationellt utvecklingsarbete för stöd till barn i familjer med missbruk, psykisk sjukdom, psykisk funktionsnedsättning eller där våld förekommer. Insatser för att skydda barn mot eget och andras skadliga bruk bör bygga vidare på den kunskap och de erfarenheter som framkom i detta arbete. För att öka kunskapen om metoder för utredning, diagnostisering och stöd till barn med FAS/FASD (fetalt alkoholsyndrom) ska Statens beredning för medicinsk och social utvärdering ta fram en kunskapsöversikt. Det är enligt regeringen viktigt att fortsätta utveckla föräldra- och barnperspektivet inom missbruks- och beroendevården samt primärvården för att tidigt upptäcka barn som riskerar att utsättas för skador i samband med föräldrars missbruk eller beroende.

Strategiskt och långsiktigt arbete för att motverka narkotikarelaterad dödlighet bland kvinnor och män samt flickor och pojkar

Av skrivelsen framgår att den narkotikarelaterade dödligheten är hög i Sverige jämfört med andra länder inom EU. Den höga dödligheten är enligt regeringen oroande och måste tas på stort allvar. Antalet dödsfall där metadon eller buprenorfin och andra narkotikaklassade läkemedel nämns på dödsorsaksintygen har ökat kraftigt från 2006 och framåt samtidigt som antalet dödsfall där heroin nämns på dödsorsaksintyget minskat.

Läkemedelsassisterad behandling vid opiatberoende (LARO) har funnits i Sverige sedan mitten av 1960-talet. De läkemedel som används vid behandlingen är metadon, buprenorfin eller andra läkemedel som utgör narkotika och som godkänts för behandling av opiatberoende. Socialstyrelsen bedömer att ca 25 procent av de personer som avled under perioden 2006–2012 hade varit i eller nyligen blivit utskrivna från LARO-behandling vid tidpunkten för dödsfallet. Av dem som avlidit med metadon och buprenorfin

på dödsorsaksintyget hade ungefär 90 procent en tidigare missbruksrelaterad diagnos och var alltså kända av vården.

I skrivelsen konstateras att nya psykoaktiva substanser (NPS) säljs i en ökande takt på den svenska marknaden. Flera av substanserna har orsakat svåra sjukdomstillstånd och har även påträffats vid obduktion av döda personer. Omfattningen av NPS är fortfarande låg i förhållande till redan kända narkotiska preparat, men det finns risk att bruket av NPS kan öka och orsaka fler dödsfall.

För att motverka den ökande narkotikarelaterade dödligheten kan det enligt regeringen vara motiverat att huvudmännen utvecklar sina insatser för att bättre fånga upp personer i riskzonen samt motivera och erbjuda attraktiva och lättillgängliga stöd- och behandlingsinsatser. Landsting och kommuner behöver även ständigt arbeta med att utveckla vårdens kvalitet utifrån brukarnas behov och förutsättningar. Majoriteten av målgruppen har varit i kontakt med vården och sannolikt även med andra samhällsinstanser som socialtjänst, polis och kriminalvård. Regeringen anser att det därför är viktigt att ta till vara dessa kontaktytor för att skapa förtroende och motivera till stöd och behandling.

WHO har utformat riktlinjer för första hjälpen-insatser vid drogöverdoser genom användning av läkemedlet naloxon, vilket kan motverka andningsstopp vid överdos av opioider. WHO:s rekommendation innebär att länder ska göra naloxon tillgängligt för personer i högriskindividers närhet och inte bara sjukvårdspersonal och att det ska ses som ett komplement till andra vård- och stödinsatser. Det är enligt regeringen angeläget att följa utvecklingen av de studier som genomförs av hur rekommendationerna kan omsättas på ett säkert sätt.

Insatser för att motverka trafikrelaterade skador och dödsfall till följd av alkohol- och narkotikabruk

I skrivelsen anges att en gemensam strategi – Minskad andel alkohol och narkotika i trafiken – för perioden 2015–2020 har tagits fram av Trafikverket, Transportstyrelsen, Polismyndigheten, Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF), Folkhälsomyndigheten och Statens väg- och transportforskningsinstitut. Strategin kommer att vara utgångspunkt för det fortsatta arbetet inom området. Det är enligt regeringen angeläget att kunna följa förekomsten av såväl alkohol som narkotika i trafiken. Därför omfattar strategin insatser för att förbättra statistik och uppföljning. Vidare är det enligt regeringen viktigt att pröva nya metoder för en nykter trafik. Trafikverket har t.ex. tagit fram en rapport om hur automatiska nykterhetskontroller (alkobommar) skulle kunna införas.

Motionerna

Förebyggande arbete när det gäller gravida kvinnor

I motion 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att utreda hur insatserna för att minska gravidas bruk av skadliga ämnen kan intensifieras och utvecklas. Motionärerna framhåller att förhållandevis många kvinnor fortsätter att bruka tobak och alkohol medan de är gravida trots mödravårdens information om skaderiskerna. Vidare föreslås en nationell plan för att säkerställa likvärdiga insatser över landet för välmående foster (yrkande 6).

Narkotikamissbruk och dödlighet

I motion 2015/16:3327 av Per Ramhorn m.fl. (SD) föreslås i yrkande 2 ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning för att analysera och ge konkreta förslag på hur vi i Sverige kan komma till rätta med den negativa utvecklingen när det gäller dödlighet till följd av missbruk av narkotika.

I motion 2015/16:375 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 13 föreslås att regeringen ska ge Socialstyrelsen i uppdrag att utreda alla dödsfall till följd av missbruk. Ett likalydande förslag finns i motion 2015/16:3325 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1.

I motion 2015/16:568 av Hillevi Larsson (S) begärs ett tillkännagivande om tillgång till naloxon. Motionären anför att Sverige tillhör de länder i EU som har högst narkotikarelaterad dödlighet. Vid heroinöverdos, som skördar många liv, går det att häva överdosen med hjälp av naloxon. Regeringen bör överväga möjligheten att göra naloxon tillgängligt genom utdelning till berörda grupper.

Tidigare behandling

Ett motionsyrkande om nollvision för alkohol- och narkotikarelaterade skador på ofödda avstyrktes av utskottet i betänkande 2014/15:SoU6. Utskottet ansåg att det är oacceptabelt att barn föds med skador på grund av moderns alkohol- eller narkotikabruk. Utskottet hänvisade till att det inom ramen för Socialstyrelsens arbete på området pågår alkohol- och narkotikaförebyggande arbete bland blivande föräldrar (s. 16, 1 res. SD). I samma betänkande avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om en nollvision mot narkotikarelaterad dödlighet. Utskottet noterade pågående åtgärder som bevakning av försäljningen av missbruksmedel via internet, inköp och analys av potentiella missbruksmedel, klassificering av nya substanser och uppföljning av den narkotikarelaterade dödligheten samt fortsatta informationsinsatser för att öka kunskapen om cannabis negativa effekter på hälsa och social utveckling (s. 16). Riksdagen följde utskottet.

Kompletterande uppgifter

Socialstyrelsen redovisade den 29 februari 2016 ett uppdrag angående vad som orsakat de dödsfall som i statistiken under 2014 klassificeras som narkotikarelaterade. Själv mord, läkemedel, blandmissbruk och nädroger är viktiga orsaker till dödsfallen. Socialstyrelsens analys visar också att den förmodade ökning av narkotikarelaterade dödsfall som vi sett i Sverige sedan 2006 huvudsakligen kan förklaras av fler och förbättrade rättsmedicinska analyser, hur dödsorsaksintyg registreras och kodas samt förändringar där vissa läkemedel tillkommer och andra fasas ut. Omkring hälften av dödsfallen är överdoser. Opioider, både i form av läkemedel och heroin, är vanliga, och tre fjärdedelar av de som dör är män. En betydande andel av dödsfallen är själv mord. Dessa är vanligare bland kvinnor. Ofta finns en vårdhistorik som rymmer en hög grad av psykisk ohälsa. Det går inte att dra en rak linje mellan statistiken om den narkotikarelaterade dödligheten och narkotikamissbrukets omfattning. I statistiken ryms även personer som aldrig missbrukat men tar sitt liv med hjälp av narkotikaklassade läkemedel.

Socialstyrelsens analys av dödsorsaksintygen pekar på ett omfattande blandmissbruk. Hos merparten av dem som avlidit förekom minst två substanser, främst opioider i kombination med bensodiazepiner. En annan mindre, men ökande, del av dödsfallen sker till följd av nya psykoaktiva substanser, så kallade nädroger som säljs och marknadsförs på internet innan de narkotikaklassas och ersätts av nya substanser. För att förbättra möjligheterna att med hjälp av den officiella statistiken i dödsorsaksregistret följa vad som orsakar dödsfallen kommer Socialstyrelsen att införa en mer detaljerad registrering av enskilda substanser. Detta kommer att göra det möjligt att i högre utsträckning urskilja vilka specifika substanser som har relevans för dödsfallen. Till exempel kommer fler läkemedel att vara möjliga att följa, liksom fler nya psykoaktiva substanser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Socialstyrelsens nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder ligger till grund för att även fortsättningsvis systematiskt uppmärksamma riskbruk bland gravida kvinnor. Vidare noterar utskottet att regeringen anser att rökningen och snusningen bland gravida också behöver fortsatt uppmärksamhet. Utskottet anser inte att riksdagen behöver vidta någon åtgärd med anledning av motion 2015/16:3095 (SD) yrkandena 5 och 6. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet noterar att den förmodade ökningen av narkotikarelaterade dödsfall sedan 2006 enligt Socialstyrelsen huvudsakligen kan förklaras av fler och förbättrade rättsmedicinska analyser, hur dödsorsaksintyg registreras och kodas samt förändringar där vissa läkemedel tillkommer och andra fasas ut. Utskottet noterar vidare att Socialstyrelsen kommer att göra mer detaljerade registreringar av enskilda substanser, vilket enligt Socialstyrelsen kommer att öka kunskapen om vilka specifika substanser som har relevans för den

narkotikarelaterade dödligheten. Utskottet utgår från att regeringen noggrant följer utvecklingen i frågan samt hur WHO:s rekommendationer om första hjälpen-insatser vid drogöverdos och användning av läkemedlet naloxon på ett säkert sätt kan omsättas för att motverka andningsstopp vid överdos av opioider.

Utskottet instämmer med regeringen i att kommuner och landsting bör utveckla sina insatser för att bättre fånga upp personer i riskzonen samt motivera och erbjuda attraktiva och lättillgängliga stöd- och behandlingsinsatser. Landsting och kommuner behöver enligt utskottet ständigt arbeta med att utveckla vårdens kvalitet utifrån brukarnas behov och förutsättningar, och det är viktigt att ta till vara samhällsinstanser som målgruppen varit i kontakt med såsom socialtjänst, polis och kriminalvård för att skapa förtroende och motivera till stöd och behandling. Utskottet anser inte att någon åtgärd från riksdagen är nödvändig med anledning av motionerna 2015/16:375 (V) yrkande 13, 2015/16:568 (S), 2015/16:3325 (V) yrkande 1 och 2015/16:3327 (SD) yrkande 2. Motionsyrkandena avstyrks.

Mål 6 En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om alkoholreklam i förhållande till EU och om WHO:s ramkonvention om tobakskontroll.

Jämför reservation 22 (C, L).

Skrivelsen

Aktivt verka för en folkhälsoorienterad syn på narkotika inom EU och FN med utgångspunkt i politiken för mänskliga rättigheter

Balansen mellan olika insatser behöver enligt regeringen bli bättre så att huvudsyftet att värna och förbättra hälsan blir mer framträdande inom EU och internationellt. Rätten till hälsa är en vägledande princip som ska gälla alla: barn och unga, kvinnor och män och personer i missbruk eller beroende. Regeringen kommer att arbeta för att EU:s nya handlingsplan för narkotikaområdet 2017 ska återspegla en folkhälsobaserad narkotikapolitik som baseras på mänskliga rättigheter. Sverige ska också arbeta för att EU:s röst i dessa frågor blir tydligare inom olika FN-organ, FN-rapporter och strategier. Vid det högnivåmöte som genomförs i FN:s generalförsamling 2016 ska Sverige verka för att uppföljningen av deklARATIONEN från 2009 om det internationella narkotikasamarbetet baseras på folkhälsa och mänskliga rättigheter.

WHO bör arbeta fram och anta en bred folkhälsopolitisk ansats till narkotikafrågan före 2019

Inom de områden där WHO i narkotikakonventionerna har en utpekad roll finns majoriteten av organisationens kunskap, t.ex. vägledning vid klassificering av substanser samt tillgång till läkemedel. Vidare har WHO också länge fokuserat på hiv/aids, och därmed upparbetat en bred kompetens på området. Det finns ett ökat stöd bland WHO:s medlemsstater för ett bredare folkhälsoorienterat arbete. En folkhälsopolitisk ansats omfattar nämnda delar, men också andra. Ett folkhälsopolitiskt perspektiv möjliggör därför en allomfattande ansats och främjar ett balanserat internationellt svar på narkotikafrågan. WHO bör som FN:s fackorgan för hälsofrågor få en tydligare roll i att bedriva ett folkhälsoorienterat narkotikaarbete, baserat på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Utveckla narkotikafrågorna i det globala utvecklingssamarbetet

Arbetet mot narkotika kan inte begränsas till att bekämpa tillgång och efterfrågan på narkotika. Narkotikafrågan måste också bli en del av fattigdomsbekämpningen och därmed en del av genomförandet av de nya hållbarhetsmålen. FN:s fonder och program måste inkludera arbetet mot narkotika i insatserna mot fattigdom och för trygga och hållbara samhällen. Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna bör också utveckla sina insatser och bli aktiva aktörer.

Internationellt arbete mot dopning med utgångspunkt i idrotten

Riksidrottsförbundet och regeringen följer fortlöpande arbetet med de två konventionerna som Sverige har ratificerat mot dopning inom idrotten – den internationella konventionen mot dopning i Europarådet och den internationella konventionen mot dopning i Unesco. Inom övervakningsgruppen till Europarådskonventionen pågår kontinuerligt ett arbete för att utveckla kvalitativa metoder inom antidopning och att säkra konventionsparternas åtaganden. Sverige och andra medlemsstater i EU och Europarådet deltar tillsammans med idrottsrörelsen i att utveckla det internationella arbetet mot dopning inom idrotten i Världsentidningsorganisationen (WADA), bl.a. genom att årligen bidra till finansiering av organisationens budget.

Aktivt verka för genomförandet av WHO:s ramkonvention om tobak

I skrivelsen anges att Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll (tobakskonventionen) ger ökade förutsättningar för att skydda människor, både i Sverige och i världen, från de sociala, ekonomiska och hälsomässiga konsekvenserna av tobakskonsumtion, tobaksproduktion och exponering för tobaksrök. För att utveckla och driva på genomförandet av konventionen äger regelbundna partskonferenser rum. Inom ramen för detta arbete utarbetas riktlinjer och protokoll för hur konventionens 38 artiklar ska

tolkas. Sverige ska enligt regeringen aktivt stödja genomförandet av en folkhälsobaserad och restriktiv tobakspolitik i EU och internationellt.

Aktivt verka för och bidra till en EU-gemensam alkoholstrategi

För att främja en positiv och jämlik social och ekonomisk utveckling i såväl varje medlemsland som i EU som helhet krävs enligt regeringen ett systematiskt och kunskapsbaserat alkoholförebyggande arbete. Ansvar för ett sådant arbete ligger till stor del hos varje medlemsland, men EU kan där det finns ett tydligt mervärde bidra till att stödja ett ambitiöst nationellt arbete. Sverige ser ett stort värde i en EU-gemensam alkoholstrategi för att ge både vägledning, förutsättningar och legitimitet för det alkoholpreventiva arbetet inom Europa. Sverige bedömer att en sådan strategi bör omfatta områden som medlemsstaterna inte själva rör över och där det finns ett tydligt mervärde av samarbete på unionsnivå. I december 2015 antogs rådsslutsatser som uppmanade kommissionen att presentera en ny gemensam alkoholstrategi som stöd för medlemsländernas arbete mot alkoholrelaterade problem. Sverige kommer att fortsätta att arbeta aktivt för att det budskap som fördes fram i dessa rådsslutsatser ska förverkligas.

Nordiskt samarbete

Inom ANDT-området finns flera forum för samarbete och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna. I många avseenden är de nordiska länderna lika, vilket skapar goda förutsättningar att lära av varandra. I andra avseenden skiljer sig politiken, vilket också ger möjlighet att jämföra hur olika politiska vägval påverkar utvecklingen. Det nordiska samarbetet ger även förutsättningar för att gemensamt driva frågor för att få större tyngd inom andra EU-samarbeten och internationella samarbeten.

Motionerna

Alkoholreklam i förhållande till EU

I motion 2015/16:1195 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att den svenska regeringen i EU bör driva frågan om att varje medlemsland, med hänsyn till folkhälsan, självt ska få avgöra ett eventuellt förbud mot alkoholreklam.

WHO:s ramkonvention om tobakskontroll

I motion 2015/16:2395 av Anders W Jonsson m.fl. (C) föreslås ett tillkännagivande om intentionerna i WHO:s tobakspreventiva strategi.

I motion 2015/16:1504 av Barbro Westerholm m.fl. (FP) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om förverkligande av Världshälsoorganisationens (WHO) ramkonvention om tobakskontroll.

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte motionsyrkanden om en svensk EU-linje om förbud mot alkoholreklam i betänkande 2013/14:SoU14 med hänvisning till arbetet med en handlingsplan för en alkoholstrategi inom EU (s. 20, 1 res. MP och V). Riksdagen följde utskottet.

Utskottet avstyrkte motionsyrkanden om WHO:s ramkonvention om tobakskontroll i betänkande 2013/14:SoU13 och utskottet ansåg det vara positivt att ett prioriterat mål i regeringens åtgärdsprogram för ANDT-politiken 2013 var att aktivt verka för att ramkonventionen om tobakskontroll efterlevs. Utskottet ansåg inte att riksdagen borde ta något initiativ (s. 29, 1 res. MP). Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att en EU-gemensam alkoholstrategi för att ge vägledning, förutsättningar och legitimitet för det alkoholpreventiva arbetet inom Europa är av stort värde. Utskottet noterar vidare att Sverige kommer att fortsätta att arbeta aktivt för en ambitiös alkoholpolitik på EU-nivå. Utskottet anser inte att någon åtgärd från riksdagen är nödvändig och avstyrker motion 2015/16:1195 (KD) yrkande 2.

Utskottet konstaterar att Sverige för att utveckla och driva på genomförandet av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll deltar i regelbundna partskonferenser. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att Sverige aktivt ska stödja genomförandet av en folkhälsobaserad och restriktiv tobakspolitik i EU och internationellt. Någon åtgärd från riksdagen behövs inte med anledning av motionerna 2015/16:1504 (FP) yrkande 4 och 2015/16:2395 (C).

Utveckling av en organisation för genomförande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om Folkhälsomyndighetens roll som expertmyndighet.

Jämför reservation 23 (L).

Skrivelsen

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten bör enligt regeringen få en starkare och tydligare roll i att stödja genomförandet av ANDT-strategin. Som ett led i detta bör myndigheten även få ett förtydligt uppdrag att verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete samt nationell samordning inom ANDT-området. Folkhälsomyndigheten bör även få ett förtydligt ansvar för en samlad verksamhetsrapportering inom ANDT-området. Folkhälsomyndigheten har

redan ansvar för den samordnade, sektorsövergripande uppföljningen inom ANDT-området. Med utgångspunkt i detta förhållande och myndighetens förtydligade ansvar för att verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete, bör myndigheten vidareutveckla de uppföljningssystem som behövs. I detta ingår att prioritera, utveckla och främja användning av indikatorer på regional och lokal nivå liksom att utveckla former för rapportering från uppföljningssystemen.

Verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete

Regeringen konstaterar att Folkhälsomyndigheten enligt sin instruktion ska svara för kunskapsuppbyggnad och förmedla relevant kunskap till de berörda aktörerna på nationell, regional och lokal nivå. Med utgångspunkt i detta bör myndighetens ansvar för att ge ett aktivt och behovsanpassat kunskapsstöd till de berörda aktörerna förtydligas. Det innebär inte att myndigheten ska ge ett praktiskt stöd till enskilda kommuner vid val av metoder och genomförande. Myndigheten har mandat att utifrån sin roll som nationell kunskapsmyndighet prioritera och utforma sitt kunskapsstöd för att på bästa sätt verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete inom ANDT-området. Ett effektivt och kunskapsbaserat arbete förutsätter bl.a. att kunskapsstödet anpassas till målgruppernas behov och att arbetet bygger på en analys av de lokala behoven och förutsättningarna. Eftersom tillsyn är ett viktigt verktyg inom ANDT-området omfattar Folkhälsomyndighetens ansvar för nationell uppföljning, kunskapsutveckling och kunskapsstöd även denna verksamhet.

De regionala ANDT-samordnarna bör fungera som en kanal för att förmedla lokala och regionala aktörers behov av kunskapsstöd till den nationella nivån. De regionala ANDT-samordnarna ska också förmedla det statliga kunskapsstödet till den lokala och regionala nivån. Det ligger i ANDT-samordnarnas uppdrag att stödja ett kunskapsbaserat arbete på regional och lokal nivå. Därför är det angeläget att de har ett relevant kunskapsstöd att förmedla. ANDT-samordnarna är en värdefull resurs för genomförandet av ANDT-politiken på den regionala nivån liksom landstingen och regionerna. Folkhälsomyndigheten kan även förmedla och tillgängliggöra kunskapsstödet via andra kanaler. Folkhälsomyndighetens arbete inom ANDT-området bör, när så är lämpligt, samordnas med myndighetens insatser inom närliggande områden, t.ex. psykisk hälsa, kost och fysisk aktivitet, problemspelande samt brotts- och våldsförebyggande arbete.

Rådet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor

Regeringens avsikt är att ett nationellt råd för ANDT-frågor ska finnas även för strategiperioden 2016–2020. I ANDT-rådet bör berörda myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting ingå. Vidare bör forskare och representanter från civilsamhällets organisationer ingå. Regeringens avsikt är att rådet ska ledas av det ansvariga statsrådet. Syftet med rådet är att det ska utgöra ett forum för dialog om utvecklingen, åtaganden och behov av åtgärder

mellan regeringen och berörda myndigheter och andra organisationer som är viktiga för att nå målen i ANDT-strategin.

Forskning

I skrivelsen anges att forskning inom ANDT-området är en av förutsättningarna för att Folkhälsomyndigheten ska kunna erbjuda vetenskapligt grundade kunskapsunderlag och metodstöd. Därför är det viktigt med en väl fungerande samverkan mellan Folkhälsomyndigheten och forskningsaktörer inom området. Länsstyrelsen har utvecklat goda kontaktytor med den tvärvetenskapliga forskningen, inte minst på preventions- och föräldrastödsområdet. Dessa kontaktytor bör enligt regeringen värnas och bevaras. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) ska under 2016 fortsätta att arbeta med ett program för långsiktigt tvärvetenskapligt forskningsstöd inom områdena alkohol, narkotika, droger, tobak och spel. Programmet syftar till en långsiktig kunskapsuppbyggnad i samverkan med t.ex. profession och brukare, myndigheter och organisationer. Programmet ska likaså vara verksamhetsnära och främja nyttiggörande av forskningen. Forte ska under 2016 använda minst 20 000 000 kronor för satsningen.

Motionen

Folkhälsomyndighetens roll

I motion 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) föreslås i yrkande 3 ett tillkännagivande om Folkhälsomyndighetens roll som expertmyndighet. Motionärerna anser att Folkhälsomyndighetens uppdrag som kunskapsmyndighet bör förtydligas och att Folkhälsomyndigheten bör få ett lika tydligt uppdrag som expertmyndighet i ANDT-frågor som den har när det gäller smittskyddsfrågor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att kommuner, landsting och det civila samhället utför en stor del av det praktiskt förebyggande arbetet, vilket måste fungera väl om målen ska nås. För att stödja det lokala arbetet och engagemanget spelar den nationella och regionala nivån stor roll och utskottet delar regeringens bedömning att Folkhälsomyndigheten, som är huvudansvarig myndighet på det nationella planet, ska få en starkare och tydligare roll i att stödja genomförandet av ANDT-strategin. Någon åtgärd från riksdagen är inte nödvändig med anledning av motion 2015/16:3328 (L) yrkande 3. Motionen avstyrks.

Övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Systembolagets verksamhet, provsmakning, öppettider och servering av alkoholdrycker, samt kontroll av utskrivning av narkotiska preparat.

Jämför reservation 24 (M).

Motionerna

Systembolagets verksamhet

I motion 2015/16:181 av Betty Malmberg (M) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om en uppföljning av Systembolagets regelsystem för sortimentet Lokalt och småskaligt, så att konsekvenserna av detsamma för lokala producenter blir tydligt.

I motion 2015/16:749 av Amineh Kakabaveh och Jan Lindholm (V, MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att Systembolaget i sin uppförandekod ska inkludera social hållbarhet i leverantörskedjan och utgå från lantarbetares intressen och behov. I yrkande 2 föreslås att Systembolaget formellt ska inkludera fackliga organisationer och lantarbetares representanter i utformandet och uppföljning av uppförandekoden och skapa ett forum för öppen dialog med lantarbetare. I yrkande 3 föreslås att Systembolaget ska anta sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarhetsmål som är relevanta och uppföljningsbara. I yrkande 4 föreslås att i ägaravtalet mellan staten och Systembolaget inkludera att bolaget ska anta sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarhetsmål för verksamheten som är relevanta och uppföljningsbara. I yrkande 5 föreslås att i ägaravtalet mellan staten och Systembolaget ta med att bolaget och anknutna vinimportörer formellt ska inkludera fackliga organisationer och lantarbetares representanter och lokalt civilsamhälle i inköps- och revisionsprocesserna. I yrkande 6 föreslås en omprövning av ägaravtalet mellan staten och Systembolaget kring produkturvalsgrunder för att återinföra ”etisk hänsyn”/”social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet” i produkturval. I yrkande 7 föreslås att Systembolaget ska höja priserna i offertförfrågningar till förmån för höjda löner för lantarbetare. I yrkande 8 föreslås att delar av vinsten från Systembolagets försäljning ska omfördelas för att säkra arbetsförhållandena för de mest marginaliserade lantarbetarna i Systembolagets leverantörskedja, dvs. säsongsarbetare och anställda med osäkra kontrakt, som ofta är kvinnor.

Provsmakning, servering och öppettider

I motion 2015/16:773 av Maria Malmer Stenergard och Åsa Coenraads (båda M) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om behovet av flexiblere regler kring provsmakning av alkoholhaltiga drycker.

I motion 2015/16:731 av Niclas Malmberg (MP) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med en proposition utifrån Alkohollagsutredningens förslag i betänkandet En ny alkohollag (SOU 2009:22) om att ge möjlighet till längre öppettider efter serveringstidens utgång.

Kontroll av utskrivning av narkotiska preparat

I motion 2015/16:2306 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om att kontrollen över utskrivningen av narkotiska preparat ska skärpas.

Bakgrund och pågående arbete

Systembolagets verksamhet

Statsrådet Gabriel Wikström anförde i en interpellationsdebatt den 23 februari 2016 (ip. 2015/16:370) om åtgärder för att främja mindre producenters möjligheter att slå sig in på Systembolagets sortiment bl.a. att Systembolaget i september 2014 infört en ny sortimentskategori för lokal och småskalig alkoholproduktion. Om producenten levererar produkterna till Systembolagets depå blir de beställningsbara för kunder i hela Sverige utan kostnad. Vidare anförde statsrådet att det är angeläget att den svenska landsbygden får de möjligheter som behövs för att växa och att Systembolaget bidrar till det genom att ha en löpande dialog med de mindre producenterna om hur bolaget på olika sätt kan underlätta för dem på lika villkor och att bolaget inte kan agera på ett sätt som gynnar vissa producenter i förhållande till andra.

Sedan 2008 tar Systembolaget tillsammans med Nordens övriga alkoholmonopol steg mot en hållbar leverantörskedja. Tillsammans med Norge, Finland, Island och Färöarna genomförs årliga hållbarhetsresor till producentländerna. Där arrangeras rundabordsamtal och hållbarhetsseminarier med producenter och andra intressenter. Fackföreningar och andra lokala grupper nås för att informera arbetarna om deras rättigheter och bidra till en positiv utveckling. Det är ett långsiktigt arbete där Systembolaget är en aktör bland flera där man arbetar för rättvisa villkor för arbetare världen över (www.systembolaget.se).

I avtalet med alla Systembolagets leverantörer finns bolagets uppförandekod som grundar sig på internationella överenskommelser. Genom de allmänna inköpsvillkoren förbinder sig leverantörerna att uppfylla dessa krav gällande arbetsvillkor och mänskliga rättigheter. År 2015 lanserade Systembolaget ett nytt hållbarhetsprogram med fokus på samtliga produkter från riskländer i det fasta sortimentet. Leverantörskedjan bakom dessa produkter genomlysades och hållbarhetsmognaden stäms av hos respektive producent. Med en tydligare uppföljning säkerställer Systembolaget att leverantörerna ställer sig bakom koden och tydliggör det ansvar som leverantörerna har för sina underleverantörer. Revisioner med hjälp av en

oberoende tredje part utförs, och med det nya hållbarhetsprogrammet kommer dessa revisioner att öka i antal. Under 2016 ser Systembolaget ett behov av omkring 100 revisioner, vilket är långt fler än tidigare år.

Provsbakning, servering och öppettider

Av 8 kap. 6 § alkohollagen (2010:1622) framgår att anordnande av provsmakning av spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker vid arrangemang riktade till allmänheten är tillåtet under förutsättning att arrangören har ett stadigvarande serveringstillstånd som omfattar de drycker som provsmakningen avser samt den lokal där provsmakningen ska äga rum, eller de parthandlare som deltar enskilt eller gemensamt ansöker om och får ett tillfälligt tillstånd för provsmakning av de drycker som de avser att erbjuda. Tillståndshavare med stadigvarande serveringstillstånd ska innan arrangemanget äger rum göra en anmälan till kommunen.

Enligt 8 kap. 19 § alkohollagen beslutar kommunen under vilka tider alkoholdrycker får serveras. Om inte kommunen beslutar annat, får servering av spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker inte påbörjas tidigare än klockan 11.00 och inte pågå längre än till klockan 1.00. Serveringsstället ska vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång. Bestämmelserna gäller inte rumsservering på hotell eller minibar i hotellrum.

Kontroll av utskrivning av narkotiska preparat

Av 6 kap. 11 § patientsäkerhetslagen (2010:659) framgår att om en legitimerad yrkesutövares förskrivning av narkotiska läkemedel, andra särskilda läkemedel, alkoholhaltiga läkemedel eller teknisk sprit skäligen kan befaras stå i strid med vetenskap och beprövad erfarenhet, ska den hälso- och sjukvårdspersonal som expedierar läkemedel anmäla detta till Inspektionen för vård och omsorg.

Regeringen beslutade den 31 mars 2016 en förändring av förordningen om läkemedelsförmåner, som syftar till att Läkemedelsverket ska kunna skärpa sina föreskrifter om hanteringen av den särskilda receptblanketten. Förändringen innebär att patienten inte ska kunna begära tillbaka ett inlämnat pappersrecept som endast expedierats till viss del. De grundar sig på rapporten Minskad användning av särskilda receptblanketter som lämnades från Läkemedelsverket och Socialstyrelsen under 2015 och där man också redovisar den tänkta ändringen av föreskrifterna som ska följa förordningsändringen. Bakgrunden är att pappersrecept ibland utnyttjas för att på felaktiga grunder få tag på bl.a. narkotiska läkemedel. Denna förändring, tillsammans med den förändring Läkemedelsverket aviserat, ska minska möjligheten att försöka använda pappersrecept för att få ut mer läkemedel än man ska få möjlighet till. Förordningsändringen trädde i kraft den 1 juni 2016.

Regeringen anser att överförskrivning av narkotikaklassade läkemedel är en allvarlig patientsäkerhetsrisk, och därför ska regeringen inom ramen för

läkemedelsstrategin förhindra läkemedelsförskrivning som strider mot vetenskap och beprövad erfarenhet. Regeringen bedömer att det nuvarande systemet innebär både risker för patienter och en onödig arbetsbelastning på farmaceuterna. En bakomliggande orsak till kontrollsvårigheterna är enligt regeringen att den information som E-hälsomyndigheten får från Socialstyrelsen om förskrivningsrätten bara anger om en persons förskrivningsrätt är begränsad eller ej men inte vad begränsningen faktiskt avser. Regeringen gav den 26 maj 2016 Socialstyrelsen i uppdrag att utöka myndighetens registrering av uppgifter om begränsad förskrivningsrätt så att det framgår vad begränsningen består av. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 april 2017. E-hälsomyndigheten fick samtidigt i uppdrag att ta fram en teknisk lösning som möjliggör kontrollen av individuella förskrivbarbehörigheter vid expediering av läkemedel på apotek. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 november 2017.

Tidigare behandling

Utskottet avstyrkte motionsyrkanden om Systembolagets ansvar för svenska producenter och om Systembolagets ansvar för arbetsrätt och andra sociala rättigheter hos leverantörer m.m. i betänkande 2014/15:SoU6. Utskottet noterade att Systembolaget fortsätter att arbeta med stöd av den uppförandekod med tillhörande system som infördes 2012 och att detta arbete utvecklas fortlöpande bl.a. i samarbete med de nordiska länderna. Utskottet noterade vidare Systembolagets arbete med kontroller av innehållet i de produkter som bolaget säljer (s. 25–26). Utskottet avstyrkte även motionsyrkanden om ändrade serveringstider i det nyss nämnda betänkandet (s. 26). Riksdagen följde utskottet.

Utskottet behandlade ett motionsyrkande om att tillåta provsmakning av egenproducerade alkoholhaltiga drycker i betänkande 2013/14:SoU16. Utskottet anförde att riksdagen inte bör ta initiativ till en lagändring och avstyrkte motionen (s. 15). Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att någon åtgärd behövs från riksdagen när det gäller uppföljning av Systembolagets regelsystem för sortimentet lokalt och småskaligt. Med hänvisning till statsrådet Gabriel Wikströms uttalande i interpellationsdebatten den 23 februari 2016 om åtgärder för att främja mindre producenters möjligheter att slå sig in i Systembolagets sortiment (ip. 2015/16:370) avstyrker utskottet motion 2015/16:181 (M) yrkande 2.

Utskottet konstaterar att avtalet med Systembolagets leverantörer innehåller bolagets uppförandekod och att leverantörerna förbinder sig att uppfylla krav gällande arbetsvillkor och mänskliga rättigheter. Genom uppföljning säkerställer Systembolaget att leverantörerna ställer sig bakom koden och tydliggör det ansvar som leverantörerna har för sina

underleverantörer, och revisioner utförs med hjälp av en oberoende tredje part. Utskottet anser att någon åtgärd från riksdagen inte är nödvändig med anledning av motion 2015/16:749 (V, MP) yrkandena 1–8. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta initiativ till lagändring eller någon annan åtgärd i fråga om motionsyrkandena om provsmakning, servering och öppettider. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2015/16:731 (MP) och 2015/16:773 (M) yrkande 2.

Utskottet noterar att en ändring i förordningen om läkemedelsförmåner som trädde i kraft den 1 juni 2016 ska minska risken för att använda pappersrecept utnyttjas för att på felaktiga grunder få tag på narkotiska läkemedel. Patienten ska inte kunna begära tillbaka ett inlämnat pappersrecept som endast har expedierats till viss del. Utskottet noterar vidare Socialstyrelsens och E-hälsomyndighetens uppdrag med hänsyn till överförskrivning av narkotikaklassade läkemedel vilka ska slutredovisas den 1 april 2017 respektive den 1 november 2017. Utskottet anser att det pågående arbetet bör avvaktas och att någon åtgärd från riksdagen inte är nödvändig med anledning av motion 2015/16:2306 (M) yrkande 9. Motionsyrkandet avstyrks.

ANDT-motioner - förenklad beredning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden.

Jämför särskilda yttrandena 1 (S), 2 (M), 3 (SD), 4 (MP), 5 (C), 6 (V), 7 (L) och 8 (KD).

Utskottets ställningstagande

De motionsyrkanden som tas upp i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden i betänkande 2014/15:SoU6 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Riksdagen avslår motionsyrkandena i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser ingen anledning att nu göra en annan bedömning och avstyrker därför de aktuella motionsyrkandena.

Regeringens skrivelse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2015/16:86 till handlingarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2015/16:86 till handlingarna.

Reservationer

1. Förnyad ANDT-strategi m.m., punkt 1 (M)

av Cecilia Widegren (M), Margareta B Kjellin (M), Amir Adan (M) och Sofia Fölster (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2485 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 1 och
avslår motion
2015/16:3327 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Alliansregeringen gav Statskontoret i uppdrag att utvärdera och analysera den fastlagda ANDT-strategin, avvägningarna och uppnådda resultat. Statskontorets övergripande slutsats är att den samlade strategins utformning i stort sett har varit ändamålsenlig för att komma till rätta med de problem som bruk och missbruk av alkohol, narkotika, dopning och tobak orsakar.

Det är dels viktigt att fullfölja och utveckla den ANDT-strategi som alliansregeringen slog fast år 2011. Dels är det viktigt att ta fram en fördjupad och förnyad strategi. Det övergripande målet och visionen ska fortsatt vara ett samhälle fritt från narkotika och dopning, samt minskade medicinska och sociala skador orsakade av bruk av alkohol och därtill ett kontinuerligt minskat bruk av tobak.

Regeringen bör under denna valperiod ta fram en utvecklad, förnyad ANDT-strategi samt strategier för genomförande.

2. Förnyad ANDT-strategi m.m., punkt 1 (SD)

av Per Ramhorn (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3327 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 3 och

avslår motion

2015/16:2485 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Sverige har en ökande befolkning till följd av invandringen, vilket kommer att påverka alla områden inom folkhälsa, så även beroendeproblematik och ANDT-området. Folkhälsomyndigheten har konstaterat att det med de nya invånarna uppstår nya och större utmaningar när det exempelvis gäller rökning.

Regeringen bör komplettera ANDT-strategin och ta hänsyn till en snabbt växande befolkning, en ny dimension och utmaning.

3. Spel- och läkemedelsberoende inom ANDT-strategin, punkt 2 (SD)

av Per Ramhorn (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 13 och avslår motionerna

2015/16:1504 av Barbro Westerholm m.fl. (FP) yrkande 6 och 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 12.

Ställningstagande

Det förekommer både att människor utvecklar beroende av ett läkemedel som förskrivits som en del av en behandling, och att läkemedlen redan från början har tagits emot illegalt i berusningssyfte, genom langning, oseriösa förskrivare eller genom näthandel. Läkemedelsberoende förekommer inte sällan tillsammans med andra beroenden som alkohol och narkotika. Symtomen är desamma som vid andra beroendeformer, utveckling av tolerans och abstinens.

Regeringen bör se till att läkemedelsberoende inkluderas i ANDT-strategin.

4. Spel- och läkemedelsberoende inom ANDT-strategin, punkt 2 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:1504 av Barbro Westerholm m.fl. (FP) yrkande 6 och
2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 12 och 13.

Ställningstagande

Spelmissbruk påminner i hög grad om substansmissbruk. I den senaste utgåvan av diagnosmanualen DSM (DSM-5) återfinns spelmissbruk i samma kategori diagnoser som substansmissbruk. Samtidigt finns det en tydlig samvariation mellan spelmissbruk och substansmissbruk. Personer med spelmissbruk dricker mer alkohol, brukar mer tobak och missbrukar oftare narkotika. Personer med substansmissbruk har oftare än andra också ett problematiskt spelande. Socialstyrelsen föreslog redan 2013 att spelberoende bör inkluderas i ANDT-strategin, och jag delar den uppfattningen.

Det förekommer både att människor utvecklar beroende av ett läkemedel som förskrivits som en del av en behandling, och att läkemedlen redan från början har tagits emot illegalt i berusningssyfte, genom langning, oseriösa förskrivare eller genom näthandel. Läkemedelsberoende förekommer inte sällan tillsammans med andra beroenden som alkohol och narkotika. Symtomen är desamma som vid andra beroendeformer, utveckling av tolerans och abstinens.

Regeringen bör se till att spelberoende och läkemedelsberoende inkluderas i ANDT-strategin.

5. Solidarisk och restriktiv alkoholpolitik, punkt 3 (KD)

av Emma Henriksson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 61.

Ställningstagande

En solidarisk och restriktiv alkoholpolitik som syftar till ett samhälle med måttfulla alkoholvanor bör föras. Bakom många av samhällets stora problem ligger alkohol, ensamt eller i kombination med andra problem. Alkohol ger allvarliga konsekvenser inte bara för den enskilda brukaren, utan även för omgivningen. Våld och annan kriminalitet, splittrade familjeförhållanden och sjukskrivningar är några exempel. Ofta kan också fattigdom och utanförskap kopplas till bruk av alkohol. Politikens mål är att främja folkhälsan genom att minska den totala alkoholkonsumtionen och därigenom minska alkoholens skadeverkningar. Målet ska nås genom insatser som motverkar skadligt dryckesbeteende och bidrar till en minskad totalkonsumtion.

Regeringen bör se till att föra en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik enligt ovan.

6. Ett narkotikafritt samhälle m.m., punkt 4 (KD)

av Emma Henriksson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 63 och
avslår motion

2015/16:2868 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Ett narkotikafritt samhälle bör eftersträvas, liksom ett konsekvent arbete för att stoppa alla tendenser till drogliberalisering. Det behövs ett förebyggande arbete, en bra vård och behandling om man fastnat i missbruk, liksom en brottsbekämpande insats.

Regeringen bör se till att arbeta för ett narkotikafritt samhälle.

7. Målstrukturen, punkt 6 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Den övergripande målstruktur som antogs för ANDT-strategin 2011–2015 bör fortsätta att gälla. Det är problematiskt i sig att ändra målstrukturen. Arbetet mot skadeverkningar av ANDT-bruk och missbruk bör präglas av långsiktighet och kontinuitet. Fyra år är i det sammanhanget en kort tid. Det konkreta arbete som bedrivs i kommuner, landsting och civilsamhälle utifrån strategin har i många fall just hittat formerna, och en ny målstruktur riskerar att bromsa detta.

Det är olämpligt i sak att stryka just det som var mål 2 i ANDT-strategin 2011–2015: Barn ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning eller tobak. Det är en grundläggande princip inom all målstyrning att det som mäts görs – och det som inte mäts görs inte. Barn har egna rättigheter och egna behov av att skyddas mot skadeverkningar, och om det inte synliggörs i målstrukturen riskerar det att komma på undantag. Vaga ambitioner om att något ska genomföra och integreras i strategin väger lätt mot målstrukturens tydliga pedagogik.

Regeringen bör se till att målstrukturen, samt mål 2, enligt ANDT-strategin 2011–2015 fortsätter att gälla.

8. Distanshandel med alkohol, punkt 7 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 7.

Ställningstagande

Systembolagets detaljhandelsmonopol bör värnas. Det är viktigt att arbetet med att se över regelverken för distanshandel påskyndas. EU-domstolen konstaterade i höstas att Finland har rätt att förbjuda den så kallade alkotaxi-verksamheten, med hänvisning till EU-fördragets skrivningar om skydd för

människors liv och hälsa. Det innebär att rättsläget klarnat i fråga om Sveriges möjligheter att reglera distanshandeln.

Regeringen bör se till att förslagen om e-handel och hemleverans av alkoholdrycker får en snabb beredning och återkomma med förslag till riksdagen.

9. Familjeklassning av narkotika m.m., punkt 9 (M)

av Cecilia Widegren (M), Margareta B Kjellin (M), Amir Adan (M) och Sofia Fölster (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2485 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkandena 2, 6 och 7 samt avslår motion

2015/16:830 av Hanna Westerén m.fl. (S).

Ställningstagande

Framväxten av nya designade droger tycks inte avta, snarare accelerera. Utvecklingen av nya designade droger, exempelvis spice, är oroande. Spice är syntetiska varianter av cannabinoider och en blandning av torkade växter som ger en effekt liknande cannabis. Då det handlar om modifierade versioner av mer välkända preparat kan det vara lättare att överdosera, och det kan ge allvarliga biverkningar. Enbart 2014 anmäldes över 300 överdoseringar av Spice till Giftinformationscentralen.

Substanser klassificeras individuellt för att det hittills har ansetts vara det mest rättssäkra sättet att avgöra om den aktuella substansen har sådana egenskaper och effekter som anges i narkotikastrafflagen. Ett alternativt sätt är emellertid att använda en generisk definition, så kallad familjeklassning, där man klassar en hel grupp substanser och ämnen som har en gemensam struktur. En tydlig fördel med familjeklassning är att rättssamhället då kan ligga i framkant i stället för att ständigt befinna sig i tidsnöd i den allt snabbare utvecklingen. I och med framväxten av nya designade droger är det lätt att ändra sammansättningen av substanser för att kringgå narkotikaklassning.

Regeringen bör se till att utredningen om klassificering av nya psykoaktiva substanser får en snabb beredning. Regeringen bör vidare se till att samhällets insatser fokuseras på att minska tillgången till droger, särskilt i fråga om ungdomar och unga vuxna.

10. Förebyggande ANDT-arbete, punkt 10 (M)

av Cecilia Widegren (M), Margareta B Kjellin (M), Amir Adan (M) och Sofia Fölster (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:2485 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkandena 3, 5, 9 och 10.

Ställningstagande

Alliansregeringen satsade sammanlagt 1 miljard kronor för att utveckla och stärka det förebyggande och behandlande ANDT-arbetet för barn och unga. Av insatserna väljer vi att främst prioritera det förebyggande arbetet riktat mot barn, unga och unga vuxna. Vi är medvetna om att dessa ANDT-frågor många gånger är känsliga och kräver ett balanserat synsätt och en förmåga att kunna göra avvägningar mellan motstridande intressen.

Regeringen bör se till att snabbt ta fram en strategiplan för fortsatt utveckling av det förebyggande arbetet som gäller minderårigas bruk av ANDT.

11. Elektroniska cigaretter, punkt 12 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 11.

Ställningstagande

Högsta förvaltningsdomstolen slog nyligen fast att elektroniska cigaretter inte utgör läkemedel, och att de inte kan regleras genom läkemedelslagstiftningen. Det innebär att det nu finns en lucka i lagen i fråga om elektroniska cigaretter. Nikotinhalten och därmed de skadliga effekterna av just nikotin är inte sällan högre än de som kan uppnås genom tobaksrökning. Det är nu angeläget att innehåll och marknadsföring av elektroniska cigaretter regleras, i enlighet med

regelverken för tobaksprodukter. Det är också brådskande med krav på att vätskan ska säljas i barnsäkra förpackningar, eftersom de med god marginal kan innehålla en dödlig dos nikotin.

Regeringen bör se till att förslagen till reglering för elektroniska cigaretter i Tobaksdirektivsutredningen och i promemorian om genomförande av tobaksdirektivet får en snabb beredning.

12. Passiv rökning, punkt 13 (KD)

av Emma Henriksson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 62.

Ställningstagande

Det bör i möjligaste mån förhindras att någon utsätts för passiv rökning. Flera insatser har vidtagits för att minska passiv rökning. Tobakslagen säger att alla arbetsplatser ska arbeta aktivt för att försöka minska risken för passiv rökning. Det finns i dag många rökfria arbetsplatser, och kommunerna bör uppmuntras att skapa fler rökfria miljöer. En angelägen uppgift för kommuner och länsstyrelser är att utöva tillsyn på skolgårdar där det ska råda rökförbud.

Regeringen bör se till att Tobaksdirektivsutredningens förslag om en utvidgning av rökförbudet till att omfatta även vissa platser utomhus får en snabb beredning.

13. Cannabis och dess risker, punkt 14 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2015/16:1504 av Barbro Westerholm m.fl. (FP) yrkande 5 och 2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 10 och avslår motion

2015/16:1534 av Anders Hansson (M).

Ställningstagande

Cannabis skiljer sig från alkohol genom att det bryts ned mycket långsamt i kroppen, vilket är av betydelse för långtidseffekter på psykiska funktioner som hämmad impuls kontroll, körförmåga, inläring m.m. Det föreligger stora individuella skillnader när det gäller rusupplevelsen av cannabis. Det kan hos en del ge ett kraftigt psykiskt beroende. De flesta cannabisrökare upplever någon gång s.k. snedtändning, då ruset i stället för den eftersträvade euforin ger ångest och panikreaktioner följda av oro och depression. Återtrippar när berusningen helt oväntat återkommer förekommer också, sannolikt på grund av den långsamma utsöndringen av cannabis i kroppen. Det finns i dag rörelser för en legalisering av cannabisbruket, vilket jag motsätter mig på grund av de negativa effekter cannabisbruk för med sig.

Regeringen bör se till att genomföra en ökad informationsspridning om vad cannabisbruk medför.

14. Restriktiv och normgivande narkotikalagstiftning m.m., punkt 15 (M, SD)

av Cecilia Widegren (M), Margareta B Kjellin (M), Per Ramhorn (SD), Amir Adan (M), Sofia Fölster (M) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2306 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkandena 1 och 10.

Ställningstagande

Andelen unga som har använt narkotika någon gång under de senaste tolv månaderna har ökat. En förklaring till detta är okunskap om riskerna. Ett fortsatt informationsarbete om de skadeverkningar som användning av cannabis kan ge upphov till är därför angeläget. Störst risk att drabbas av skadeeffekter på vitala funktioner i hjärnan löper de som påbörjar sitt cannabismissbruk i tonåren.

Regeringen bör se till att massiva informationsinsatser görs om narkotikans skadeverkningar. Vidare bör regeringen se till att narkotikalagstiftningen är restriktiv och normgivande och avskräcker många ungdomar från att prova på.

15. Motverka alkoholskador hos årsrika kvinnor, punkt 16 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 6.

Ställningstagande

Riskbruket bland årsrika kvinnor har ökat kraftigt de senaste decennierna. Ett äldreperspektiv på alkoholprevention inom vården kan bidra till minskade sjukvårds- och omsorgskostnader. Det är också angeläget att förebygga alkoholskador hos äldre genom att rikta informationsinsatser mot dagens medelålders personer.

Regeringen bör uppmärksamma alkoholskador bland årsrika kvinnor och se till att de motverkas enligt vad som har anförts.

16. Väntetider m.m., punkt 17 (C, L)

av Anders W Jonsson (C) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 4 och
avslår motion
2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 5.

Ställningstagande

Tröskeln till missbruks- och beroendevården ska vara låg, och den som söker hjälp bör få det just när han eller hon är motiverad för det, inte ett par veckor senare. Regeringen bör noga följa utvecklingen.

17. Sprututbyte, punkt 18 (C, V, L)

av Anders W Jonsson (C), Barbro Westerholm (L) och Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2430 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 4.2 och avslår motionerna

2015/16:375 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 9 och

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 9.

Ställningstagande

Sprututbyte har, tillsammans med andra viktiga stödåtgärder, en viktig funktion att fylla för att spåra men också förhindra smittspridning. Vi anser inte att regeringen gör tillräckligt för att sprututbytesverksamheter ska finnas tillgängliga i hela landet.

Regeringen bör se över möjligheten att införa sprututbytesprogram på alla ställen i landet där det finns behov av det.

18. Läkemedelsassisterad behandling m.m., punkt 19 (C, V, L)

av Anders W Jonsson (C), Barbro Westerholm (L) och Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:375 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 11,

2015/16:2430 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 5 och

2015/16:3325 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 4 och

avslår motion

2015/16:2430 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 6.

Ställningstagande

Tillgången till assisterad läkemedelsbehandling för opiatmissbrukare är ojämnt fördelad i landet, och sådan behandling bör finnas tillgänglig för alla som har behov av den.

Regeringen bör se över tillgången till farmakologisk behandling för personer med missbruksproblem i hela landet.

19. Förebyggande arbete när det gäller gravida kvinnor, punkt 20 (SD)

av Per Ramhorn (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Förhållandevis många kvinnor fortsätter av olika anledningar att exempelvis bruka tobak och alkohol medan de är gravida. I vissa fall har information om skaderisker aldrig nått fram, i andra fall tas den inte på allvar. När det handlar om ett aktivt beroende är detta svårt att bryta, inte minst då man även vill undvika avvänjningshjälpmedel såsom nikotinplåster eller andra substitut eftersom dessa också inverkar menligt på fostrets utveckling. Insatser i form av stödgrupper och terapi blir då ett viktigt alternativ. I dag varierar utbudet från ort till ort, när det gäller såväl informationsförmedlingen som utbudet av beroendebehandling.

Regeringen bör utreda hur insatserna för att minska gravidas bruk av skadliga ämnen kan intensifieras och utvecklas. Vidare bör regeringen utarbeta en nationell plan för att säkerställa likvärdiga insatser i landet för välmående foster.

20. Narkotikamissbruk och dödlighet, punkt 21 (SD)

av Per Ramhorn (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3327 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 2 och
avslår motionerna
2015/16:375 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 13,
2015/16:568 av Hillevi Larsson (S) och
2015/16:3325 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

I genomgången av den tidigare strategins resultat konstateras att dödligheten till följd av narkotikamissbruk är fortsatt hög i Sverige och att vi står ut i jämförelse med andra europeiska länder. Det är ytterst oroväckande för såväl enskilda individer som för samhället att dödligheten till följd av narkotika ökar och ligger på en så konstant hög nivå. Resultatet av de insatser som gjorts är för klen och insatserna har inte varit tillräckliga.

Regeringen bör tillsätta en utredning som ska analysera och ge konkreta förslag på hur man kan komma till rätta med den negativa utvecklingen när det gäller dödlighet till följd av missbruk av narkotika.

21. Narkotikamissbruk och dödlighet, punkt 21 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:375 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 13 och
2015/16:3325 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motionerna
2015/16:568 av Hillevi Larsson (S) och
2015/16:3327 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Antalet drogrelaterade dödsfall som har rapporterats in i Socialstyrelsens dödsorsaksregister har det senaste året ökat kraftigt både bland kvinnor och män. I de fall då dödsfall till följd av missbruk inträffar är det viktigt att dödsfallet utreds. Det är endast genom grundliga utredningar som eventuella brister i behandlingen av människor med missbruksproblematik kan identifieras. Att kartlägga eventuella misstag är ett viktigt verktyg för att utveckla vården och kan ligga till grund för förslag om hur vi kan minska antalet dödsfall till följd av missbruk framöver.

Regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att utreda alla dödsfall till följd av missbruk.

22. WHO:s ramkonvention om tobakskontroll, punkt 23 (C, L)

av Anders W Jonsson (C) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:1504 av Barbro Westerholm m.fl. (FP) yrkande 4 och

2015/16:2395 av Anders W Jonsson m.fl. (C).

Ställningstagande

Rökning dödade uppskattningsvis 12 000 personer per år i Sverige och 100 000 personer per år insjuknar i tobaksrelaterade sjukdomar.

Regeringen bör förverkliga Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll för att komma till rätta med tobaksbrukets allvarliga följder för hälsa, samhället, ekonomin och miljön.

23. Folkhälsomyndighetens roll, punkt 24 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 3.

Ställningstagande

Regeringen lyfter bara fram två aspekter av kunskapsstyrningen – dels uppföljning av strategins mål, dels att förmedla kunskapsstöd till lokala och regionala aktörer. Detta kunskapsstöd tycks endast vara avsett att handla om ”metoder och arbetssätt”. Det är minst lika viktigt att samla och sprida epidemiologisk kunskap inom ANDT-området.

Regeringen bör se till att Folkhälsomyndigheten får ett lika tydligt uppdrag som expertmyndighet i ANDT-frågor som den har i smittskyddsfrågor.

24. Kontroll av utskrivning av narkotiska preparat, punkt 27 (M)

av Cecilia Widegren (M), Margareta B Kjellin (M), Amir Adan (M) och Sofia Fölster (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2306 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

En stor del av de narkotikaklassade tabletter som säljs är utskrivna på recept av svenska läkare. Tillgången till narkotika främjar brottslighet. Det har vid undersökningar visat sig att det är ett relativt fåtal ofta äldre läkare som skriver ut en mycket stor andel av det totala antalet narkotikaklassade läkemedel som skrivs ut. Det bör inte rekryteras nya missbrukare genom att narkotika som ursprungligen är legalt förskrivna säljs vidare. Kontrollen av läkares förskrivning av narkotika och kontrollen över de befintliga läkemedelsassisterade behandlingsprogrammen måste bli bättre så att narkotikan inte sprids vidare ut i samhället.

Regeringen bör se till att kontrollen över utskrivningen av narkotiska preparat skärps.

Särskilda yttranden

1. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (S)

Anna-Lena Sörenson (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Mikael Dahlqvist (S), Kristina Nilsson (S) och Hans Hoff (S) anför:

Utskottet har genom förenklad motionshantering avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. När det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden i motsvarande frågor i betänkandet 2014/15:SoU6 Alkohol, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

2. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (M)

Cecilia Widegren (M), Margareta B Kjellin (M), Amir Adan (M) och Sofia Fölster (M) anför:

Utskottet har genom förenklad motionshantering avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. När det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden i motsvarande frågor i betänkandet 2014/15:SoU6 Alkohol, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen och vi vill särskilt påpeka att frågan om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker är fortsatt aktuell och viktig samt bör aktualiseras, men vi väljer nu att avstå från att på nytt ge uttryck för behov av förändringar i avvikande uppfattningar.

3. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (SD)

Per Ramhorn (SD) och Christina Östberg (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionshantering avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. När det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden i motsvarande frågor i betänkandet 2014/15:SoU6 Alkohol, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

4. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (MP)

Jan Lindholm (MP) anför:

Utskottet har genom förenklad motionshantering avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. När det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstaganden i motsvarande frågor i betänkandet 2014/15:SoU6 Alkohol, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Jag vidhåller de synpunkter

som har framförts i de sammanhangen men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

5. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (C)

Anders W Jonsson (C) anför:

Utskottet har genom förenklad motionshantering avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. När det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstaganden i motsvarande frågor i betänkandet 2014/15:SoU6 Alkohol, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Jag vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

6. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (V)

Karin Rågsjö (V) anför:

Utskottet har genom förenklad motionshantering avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. När det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstaganden i motsvarande frågor i betänkandet 2014/15:SoU6 Alkohol, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Jag vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

7. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (L)

Barbro Westerholm (L) anför:

Utskottet har genom förenklad motionshantering avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. När det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstaganden i motsvarande frågor i betänkandet 2014/15:SoU6 Alkohol, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Jag vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

8. ANDT-motioner - förenklad beredning, punkt 28 (KD)

Emma Henriksson (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionshantering avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. När det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstaganden i motsvarande frågor i betänkandet 2014/15:SoU6 Alkohol, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Jag vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2015/16:86 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016-2020.

Följdmotionerna

2015/16:3325 av Karin Rågsjö m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utreda alla dödsfall till följd av missbruk och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riktlinjerna för läkemedelsassisterad behandling bör ändras och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3327 av Per Ramhorn m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ska analysera och ge konkreta förslag på hur vi i Sverige kan komma till rätta med den negativa utvecklingen avseende dödlighet till följd av missbruk av narkotika, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta med den ökande invandringen och dessa personers ANDT-relaterade problematik som en ny dimension i strategin och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3328 av Barbro Westerholm m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att behålla målstrukturen från 2011–2015 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att behålla mål 2 från ANDT-strategin 2011–2015 och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Folkhälsomyndighetens roll som expertmyndighet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om väntetider till missbruks- och beroendevård och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om överenskommelser mellan kommuner och landsting om missbruks- och beroendevård och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka alkoholskador bland åsrika kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om distanshandel med alkohol och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det kommunala vetot mot sprutbytesverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åldersgränsen för sprutbyte och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om cannabis och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reglering av e-cigarett och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om spelmissbruk och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om läkemedelsmissbruk och tillkännager detta för regeringen.

Motion från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:561 av Per Lodenius (C):

Del 1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska utreda möjligheten att stoppa alkoholreklam i tv och hårdare reglera alkoholreklam i sociala medier som riktar sig till en svensk publik.

Förslaget behandlas i den del som avser att regeringen ska utreda möjligheten att hårdare reglera alkoholreklam i sociala medier som riktar sig till en svensk publik.

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:74 av Jonas Jacobsson Gjörtler (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör tillåta myndiga personer att handla alkohol genom att sänka åldersgränsen vid försäljning av alkoholdrycker på Systembolaget till 18 år och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:75 av Jonas Jacobsson Gjörtlér (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gårdsförsäljning av lokalproducerade alkoholhaltiga drycker bör tillåtas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:76 av Jonas Jacobsson Gjörtlér (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om slopat detaljhandelsmonopol för alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:78 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av lokalproducerade alkoholhaltiga drycker alternativt i andra hand låta Skåne bli pilotlän för gårdsförsäljning av lokalproducerade alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:80 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:134 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av öl och vin i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skaraborg, Skåne och Öland ska göras till testområde för gårdsförsäljning av öl och vin och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:154 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över åldersgränsen för att få handla alkohol på Systembolaget och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:181 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för lokala producenter av alkoholvaror att kunna sälja sina produkter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en uppföljning bör göras av Systembolagets regelsystem för sortimentet Lokalt och småskaligt, så att konsekvenserna av detsamma för lokala

producenter blir tydliga, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:211 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka ansträngningarna för att göra nätdrogerna olagliga och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:212 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en statlig informationskampanj om droger och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:242 av Jan Ericson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverket för gårdsförsäljning av alkohol bör förenklas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:246 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om försäljning av öl och vin i livsmedelsbutiker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:375 av Karin Rågsjö m.fl. (V):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som upphäver det kommunala vetot och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regeringen i uppdrag att utreda 18-årsgräns för sprututbyte och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändring av riktlinjerna för läkemedelsassisterad behandling och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utreda alla dödsfall till följd av missbruk och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:396 av Ulrika Heindorff (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införande av gårdsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:411 av Jesper Skalberg Karlsson och Ida Drougge (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning av alkohol och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:420 av Sofia Arkelsten (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget även bör tillåtas att sälja kylda drycker ur sitt sortiment och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:423 av Margareta Cederfelt och Christian Holm Barenfeld (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning av alkohol och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:450 av Fredrik Lundh Sammeli och Hannah Bergstedt (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett lagförslag kring familjeklassning av narkotiska preparat och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:474 av Linus Sköld m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur nya preparat med narkotiska effekter kan narkotikaklassas på ett effektivare sätt för att narkotikaklassningen bättre ska fylla sitt syfte och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:480 av Eva Lohman och Lars-Arne Staxäng (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändringar i alkohollagen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:487 av Betty Malmberg och Lars-Arne Staxäng (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker ska tillåtas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en regional försöksverksamhet av gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker ska inledas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:567 av Hillevi Larsson (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunernas vetorätt gällande sprutbyte och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatoriska sprutbytesprogram i alla Sveriges landsting och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:568 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillgång till Naloxon och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:595 av Anna Wallentheim (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga begränsningar av alkoholmarknadsföring i sociala medier och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:596 av Anna Wallentheim (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av detaljhandelsmonopol för alkohol och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:669 av Lena Asplund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt åldersgräns på Systembolaget och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:670 av Lena Asplund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av möjligheten att tillåta gårdsförsäljning av alkoholdrycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:689 av Tina Ghasemi (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tillåta gårdsförsäljning av öl och vin och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:705 av Lotta Finstorp och Lotta Olsson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av lokalproducerat vin och öl och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:731 av Niclas Malmberg (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med en proposition utifrån Alkohollagsutredningens förslag i betänkandet En ny alkohollag (SOU 2009:22) om att ge möjlighet till längre öppettider efter serveringstidens utgång och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:749 av Amineh Kakabaveh och Jan Lindholm (V, MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget i sin uppförandekod ska inkludera social hållbarhet i leverantörskedjan och utgå från lantarbetares intressen och behov och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget formellt ska inkludera fackliga organisationer och lantarbetares representanter i utformandet och uppföljning av uppförandekoden och skapa ett forum för öppen dialog med lantarbetare, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget ska anta för verksamheten relevanta och uppföljningsbara sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarhetsmål och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera i ägaravtalet mellan staten och Systembolaget att Systembolaget ska anta för verksamheten relevanta och uppföljningsbara sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarhetsmål och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera i ägaravtalet mellan staten och Systembolaget att Systembolaget och anknutna vinimportörer formellt inkluderar fackliga organisationer och lantarbetares representanter och lokalt civilsamhälle i inköps- och revisionsprocesserna, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ompröva ägaravtalet mellan staten och Systembolaget kring produkturvalsgrunder för att återinföra ”etisk hänsyn”/”social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet” i produkturval, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget ska höja priserna i offertförfrågningar till förmån för höjda löner för lantarbetare och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att delar av vinsten från Systembolagets försäljning bör omfördelas för att säkra arbetsförhållandena för de mest marginaliserade lantarbetarna i Systembolagets leverantörskedja, dvs. säsongarbetare och anställda

med osäkra kontrakt, som ofta är kvinnor, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:773 av Maria Malmer Stenergard och Åsa Coenraads (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker bör tillåtas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av flexibla regler kring provsmakning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:817 av Lena Hallengren (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara rökfritt 2025 och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:830 av Hanna Westerén m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka den offentliga informationen kring narkotikaklassning av läkemedel och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1096 av Jan R Andersson och Lars Hjälmered (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den illegala handeln med cigaretter och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1195 av Lars-Axel Nordell (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slå vakt om detaljhandelsmonopolet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen i EU bör driva frågan om att varje medlemsland, med hänsyn till folkhälsan, själv ska få avgöra ett eventuellt förbud mot alkoholreklam och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1258 av Helena Bouveng och Mats Green (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1292 av Per Klarberg (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för Systembolaget AB att hålla öppet på söndagar och helgdagar samt ha längre öppettider, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1504 av Barbro Westerholm m.fl. (FP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om borttagande av kommunalt veto vid införande av sprutbytesprogram och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förverkligande av Världshälsoorganisationens (WHO) ramkonvention om tobakskontroll och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om cannabis och dess risker och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inkludering av spelberoende i ANDT-strategin och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1505 av Thomas Strand m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen när det gäller alkoholreklam som sprids via sociala medier och alkoholreklam som förekommer inom idrotten, såsom exempelvis sponsring, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1534 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en tillståndsplikt för företag eller personer som befattar sig med cannabisfröer i syfte att motverka s.k. hemmaodlingar av cannabis, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1544 av Cecilie Tenfjord-Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en enhetlig åldersgräns för köp av alkohol och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1605 av Stefan Nilsson och Barbro Westerholm (MP, FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att minska rökningen och nå målet ett rökfritt Sverige år 2025 och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1713 av Finn Bengtsson och Andreas Norlén (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra den utsatta situationen för kommunernas alkoholhandläggare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1791 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om svenskt självbestämmande gällande regler för snus och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1846 av Per Ramhorn (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja straffskalan både för dopningsbrott av normalgraden och för grovt dopningsbrott och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1903 av Saila Quicklund och Gunilla Nordgren (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tillåta gårdsförsäljning av lokalproducerade alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1925 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om se över möjligheten att straffmässigt likställa dopningsbrott med narkotikabrott och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1985 av Per-Ingvar Johnsson och Daniel Bäckström (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett förbud mot exponering av tobaksartiklar i kiosker, butiker och andra försäljningsställen bör införas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2006 av Björn Söder m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av lokalt producerade alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2022 av Angelika Bengtsson (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en restriktion på alkoholförtäring vid sportarrangemang och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sälja alkoholsvag dryck vid sportarrangemang och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2061 av Josef Fransson (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja åldersgränsen för att köpa tobak och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om försäljning av tobaksprodukter under disk och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tobak endast bör säljas i specialbutiker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2075 av Runar Filper m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av lokalt producerade alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2081 av Michael Svensson m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta att utreda frågan om gårdsförsäljning av vissa lokalproducerade alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2285 av Larry Söder (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred översyn av alkoholmarknadsföringens utbredning och konsekvenser med särskilt fokus på att minska riskbruk av alkohol och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2306 av Beatrice Ask m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att upprätthålla en restriktiv narkotikapolitik som ger uttryck för en fast, sträng och konsekvent syn på narkotikabrott, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontrollen över utskrivningen av narkotiska preparat måste skärpas och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att farlighetsbedömningen vad gäller narkotika måste ses över och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2369 av Anders W Jonsson m.fl. (C):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av alkohol och förenkla regler för verksamhet som bidrar till ett mer dynamiskt gatuliv i städer och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2395 av Anders W Jonsson m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa sig bakom intentionerna i WHO:s tobakspreventiva strategi och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2413 av Johan Hedin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förändra Systembolagets roll och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2429 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning av egenproducerat öl och vin och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2430 av Anders W Jonsson m.fl. (C):

4.1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort det kommunala vetot mot sprutbyte och att se över hur sprutbytesprogram ska kunna finnas på alla ställen i landet där det finns behov och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser att regeringen ska ta bort det kommunala vetot mot sprutbyte.

4.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort det kommunala vetot mot sprutbyte och att se över hur sprutbytesprogram ska kunna finnas på alla ställen i landet där det finns behov och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser att regeringen ska se över hur sprutbytesprogram ska kunna finnas på alla ställen i landet där det finns behov.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över tillgången till farmakologisk behandling åt personer med missbruksproblem i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undanröja hinder så att det blir möjligt att förse en person med ett läkemedel där syftet är att det ska användas på en annan person och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2440 av Kristina Yngwe (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra Skåne till pilotlän för gårdsförsäljning av öl och vin och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2450 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av lokalproducerade alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2454 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2485 av Cecilia Widegren m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att denna mandatperiod ta fram en utvecklad förnyad ANDT-strategi samt strategier för genomförande och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhällets insatser ska fokuseras på att minska tillgången till droger och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt under mandatperioden ta fram en strategiplan för hur vi fortsatt kan utveckla det förebyggande arbetet mot bruk av alkohol bland minderåriga och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av möjligheterna att bedriva gårdsförsäljning av lokalproducerat öl, vin och cider under kontrollerade former i Sverige med ett bibehållet monopol för Systembolaget att sköta alkoholförsäljning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt under mandatperioden ta fram en strategiplan för hur vi fortsatt kan utveckla det förebyggande arbetet mot bruk av narkotika bland minderåriga och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i samband med familjeklassificering utan dröjsmål överväga också andra åtgärder på kort och lång sikt, såsom att se över redskapen för polisen, tullen och Folkhälsomyndigheten, och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma till riksdagen med förslag om att möjliggöra ett temporärt förbud för en substans gällande ett år under den tid prövning och klassificering pågår och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt under mandatperioden ta fram en strategiplan för hur vi fortsatt kan utveckla det förebyggande arbetet mot bruk av dopning bland minderåriga t.ex. genom klassificering av substanser och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt under mandatperioden ta fram en strategiplan för hur vi fortsatt kan utveckla det förebyggande arbetet mot bruk av tobak bland minderåriga och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD):

61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tobak och passiv rökning och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett narkotikafritt samhälle och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2598 av Thomas Finnborg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta utreda frågan om gårdsförsäljning av lokalproducerat öl, vin, cider m.m. och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2724 av Cecilia Widegren (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över regelverket för lokala bryggerier så att de till fullo kan erbjuda upplevelser, inklusive gårdsförsäljning av alkoholhaltiga produkter, och därmed öka antalet besök och turister och på så vis stärka besöksnäring på landsbygden enligt motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2730 av Cecilia Widegren m.fl. (M, FP, C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder som verkar för och säkerställer att regelverk för gårdsförsäljning av lokalproducerat öl, vin och cider uppluckras och förenklas så att försäljningen av småskaligt egenproducerat livsmedel blir enklare och främjas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2810 av Stefan Nilsson m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de typer av offentliga platser som Folkhälsomyndigheten föreslår ska vara rökfria och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2868 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en kommitté med uppdrag att utreda och se över den nuvarande narkotikapolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2874 av Markus Wiechel och Johnny Skalin (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av dold tobaksförsäljning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot rökning på offentlig plats och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2920 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att se över alkohollagens bestämmelser om serveringstillstånd i inrikes trafik och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3041 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning av öl och vin för att stärka Matlandet Sverige för företagande och jobb på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3046 av Kristina Yngwe och Anders Åkesson (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget ska ta ett större ansvar för att säkerställa likvärdiga förutsättningar för produktion och konsumtion av hantverksproducerade alkoholhaltiga drycker i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget ska vara en positiv kraft i utvecklingen av Sverige som dryckesland och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur insatserna för att minska gravidas bruk av skadliga ämnen kan intensifieras och utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell plan för att säkerställa likvärdiga insatser landet över för välmående foster och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som föreslås behandlas förenklat

Motion	Motionärer	Yrkanden
1. Förenklad behandling		
2015/16:74	Jonas Jacobsson Gjörtlér (M)	
2015/16:75	Jonas Jacobsson Gjörtlér (M)	
2015/16:76	Jonas Jacobsson Gjörtlér (M)	
2015/16:78	Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M)	
2015/16:80	Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M)	3
2015/16:134	Sten Bergheden (M)	1 och 2
2015/16:154	Edward Riedl (M)	
2015/16:181	Betty Malmberg (M)	1
2015/16:211	Edward Riedl (M)	
2015/16:212	Edward Riedl (M)	
2015/16:242	Jan Ericson (M)	1
2015/16:246	Jan Ericson (M)	
2015/16:375	Karin Rågsjö m.fl. (V)	8
2015/16:396	Ulrika Heindorff (M)	
2015/16:411	Jesper Skalberg Karlsson och Ida Drougge (båda M)	
2015/16:420	Sofia Arkelsten (M)	
2015/16:423	Margareta Cederfelt och Christian Holm Barenfeld (båda M)	
2015/16:450	Fredrik Lundh Sammeli och Hannah Bergstedt (båda S)	
2015/16:474	Linus Sköld m.fl. (S)	
2015/16:480	Eva Lohman och Lars-Arne Staxäng (båda M)	
2015/16:487	Betty Malmberg och Lars-Arne Staxäng (båda 1 och 2 M)	
2015/16:567	Hillevi Larsson (S)	1 och 2
2015/16:596	Anna Wallentheim (S)	
2015/16:669	Lena Asplund (M)	
2015/16:670	Lena Asplund (M)	
2015/16:689	Tina Ghasemi (M)	

2015/16:705	Lotta Finstorp och Lotta Olsson (båda M)	
2015/16:773	Maria Malmer Stenergard och Åsa Coenraads1 (båda M)	
2015/16:1096	Jan R Andersson och Lars Hjalmered (båda M)	
2015/16:1195	Lars-Axel Nordell (KD)	1
2015/16:1258	Helena Bouveng och Mats Green (båda M)	
2015/16:1292	Per Klarberg (SD)	
2015/16:1504	Barbro Westerholm m.fl. (FP)	3
2015/16:1544	Cecilie Tenfjord-Toftby (M)	
2015/16:1713	Finn Bengtsson och Andreas Norlén (båda M)	
2015/16:1791	Johnny Skalin (SD)	
2015/16:1846	Per Ramhorn (SD)	
2015/16:1903	Saila Quicklund och Gunilla Nordgren (båda M)	
2015/16:1925	Anders Hansson (M)	
2015/16:1985	Per-Ingvar Johnsson och Daniel Bäckström (båda C)	
2015/16:2006	Björn Söder m.fl. (SD)	
2015/16:2061	Josef Fransson (SD)	2–4
2015/16:2075	Runar Filper m.fl. (SD)	11
2015/16:2081	Michael Svensson m.fl. (M)	
2015/16:2369	Anders W Jonsson m.fl. (C)	10
2015/16:2413	Johan Hedin (C)	
2015/16:2429	Kristina Yngwe m.fl. (C)	9
2015/16:2430	Anders W Jonsson m.fl. (C)	4.1
2015/16:2440	Kristina Yngwe (C)	
2015/16:2450	Lars Hjalmered m.fl. (M)	5
2015/16:2454	Lars Hjalmered m.fl. (M)	8
2015/16:2485	Cecilia Widegren m.fl. (M)	4
2015/16:2598	Thomas Finnborg (M)	
2015/16:2724	Cecilia Widegren (M)	3
2015/16:2730	Cecilia Widegren m.fl. (M, FP, C)	
2015/16:2810	Stefan Nilsson m.fl. (MP)	
2015/16:2874	Markus Wiechel och Johnny Skalin (båda SD)1 och 2	
2015/16:2920	Jan R Andersson (M)	
2015/16:3041	Kerstin Lundgren (C)	

2015/16:3046	Kristina Yngwe och Anders Åkesson (båda C)1 och 2	
2015/16:3328	Barbro Westerholm m.fl. (L)	8